

Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta

Sára Boháčková

**Koncentrace řízení před soudy prvního stupně v českém
civilním řízení**

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma *Koncentrace řízení před soudy prvního stupně v českém civilním řízení* vypracovala samostatně a citovala jsem všechny použité zdroje.

V Kyjově dne 20.srpna 2019

.....

Sára Boháčková

OBSAH

OBSAH.....	3
Seznam použitých zkratk.....	5
1 Úvod.....	6
2 Obecně o zásadě koncentrace řízení	8
2.1 Pojmy zásada a princip	8
2.2 Zásada koncentrace řízení.....	8
2.2.1 Koncentrace řízení po přípravném jednání (§ 114c)	11
2.2.2 Koncentrace řízení po prvním jednání ve věci samé (§ 118b).....	15
2.2.3 Koncentrace řízení po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně (§ 119a) ..	17
2.3 Výjimky ze zásady koncentrace řízení.....	19
2.3.1 Zpochybnění věrohodnosti již provedených důkazů.....	20
2.3.2 Skutečnosti, které nastaly až po koncentraci řízení	20
2.3.3 Dodatečné poučení podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ	21
2.3.4 Skutečnosti a důkazy, které účastník neuplatnil bez své viny	22
2.4 Poučovací povinnost.....	23
2.4.1 Poučovací povinnost v rámci přípravného jednání.....	23
2.4.2 Poučovací povinnost o koncentraci řízení dle § 118b OSŘ.....	25
2.4.3 Poučovací povinnost soudu dle § 119a OSŘ.....	27
3 Koncentrace řízení a právo na spravedlivý proces.....	30
3.1 Porušování zásady koncentrace řízení a právo na spravedlivý proces	30
3.2 Zachování práva na spravedlivý proces při současné úpravě koncentrace řízení	32
4 Úprava de lege ferenda.....	36
5 Závěr	40
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	42
Abstrakt.....	45
Abstract.....	45
Klíčová slova/Key words	46

Seznam použitých zkratk

- OSŘ** zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
- CSP** zákon č. 160/2015 Z.z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů
- ZPO** zákon Spolkové republiky Německo nově vyhlášen v BGBl. I S. 3202, Zivilprozessordnung, ve znění pozdějších předpisů.

1 Úvod

Tato diplomová práce, je věnována jedné ze zásad českého civilního řízení, a sice koncentraci řízení a jejímu vlivu na řízení před soudy prvního stupně, ale také úskalím, která zákonná koncentrace způsobuje, zejména pak problematice obcházení zákona při nepoučení o koncentraci účastníků soudem a celkově zachování práva na spravedlivý proces při současné právní úpravě.

Práci na téma civilního procesu jsem si vybrala, protože mě tato problematika v rámci výuky velmi zaujala. Civilní proces se totiž stal jedním z mých nejmilejších předmětů v rámci mého studia na fakultě, snad i díky vyučujícímu, kterého jsem si vybrala pro seminární výuku. Ačkoliv práci na toto téma existuje nespočet, nenarazila jsem na práci, která by pojala téma koncentrace řízení jako já. V mé práci se nezaměřuji jen na platnou právní úpravu, ale kriticky hodnotím i dodržování práva na spravedlivý proces, které by mohlo být současnou úpravou koncentrace řízení dotčeno.

Koncentraci řízení lze definovat jako určitý „stop stav“ pro nová tvrzení a nové důkazní návrhy v civilním sporném řízení ke konci přípravného či prvního jednání, případně do uplynutí lhůty, která je účastníkům soudem poskytnuta. Účinky koncentrace mohou nastat jen v případě splnění poučovací povinnosti ze strany soudu, která je často ze strany soudu porušována. V práci rozebírám jak jednotlivé typy koncentrací, tak právě poučovací povinnost ve vztahu k účinkům koncentrace řízení. Cílem práce je analyzovat, zda v řízení před soudy prvního stupně dochází k obcházení zásady koncentrace řízení, nebo zda je tato zásada uplatňována tak, jak předpokládal zákonodárce, tedy jak vyplývá z důvodové zprávy, je soudy kladen důraz na zrychlení a hospodárnost řízení, ale také zda vede účastníky k tomu, aby bez průtahů označili a prokázali skutečnosti v jejich zájmu, a koncentrace nastává přesně v tom okamžiku, jak je stanovena zákonem. Dále se zabývám právem na spravedlivý proces, respektive zda je obcházení zásady koncentrace řízení porušením tohoto práva a zda současná právní úprava koncentrace řízení není v kolizi s právem na spravedlivý proces.

Kromě jazykového výkladu právních textů využívám subjektivně historický výklad, tedy výklad ustanovení podle úmyslu zákonodárce. Nejpoužívanějším výkladem v rámci práce je výklad objektivně teleologický, tedy jaký je smysl a účel daného ustanovení. Při navrhování úpravy de lege ferenda mimo jiné využívám také komparativní metodu výzkumu.

Při psaní této diplomové práce jsem vycházela především z knihy Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení, jejíž autorkou je Klára Hamuľáková. Kromě této publikace jsem také vycházela z komentářové literatury od nakladatelství C. H. Beck, judikatury Nejvyššího i Ústavního soudu a z dostupných článků.

V první kapitole se zabývám obecně zásadou koncentrace řízení tak, jak je aktuálně upravena v občanském soudním řádu. Rozebírám jednotlivé typy koncentrací, výjimky z koncentrace, ale

také se zabývám poučovací povinností soudu ve vztahu ke koncentraci řízení a jaké jsou následky nepoučení o jejích účincích, případně, jak se lze bránit proti nepoučení.

Ve druhé kapitole se zabývám vztahem koncentrace řízení a spravedlivého procesu. Tuto kapitolu jsem rozdělila do dvou podkapitol, z nichž jedna se zabývá právě obcházením ze strany soudu a druhá se zabývá možným rozporem s právem na spravedlivý proces při uplatňování koncentrace řízení.

Třetí kapitola obsahuje možné řešení aktuální situace a navrhuji úpravu de lege ferenda s ohledem na úpravy jiných států, ale také doporučení rady Evropy.

2 Obecně o zásadě koncentrace řízení

2.1 Pojmy zásada a princip

V českém právu se setkáváme jak s pojmem princip, tak s pojmem zásada. Mezi odborníky se objevují dvě chápání těchto pojmů. Zatímco někteří považují tyto pojmy za totožné¹, další jsou opačného názoru a považují je za odlišné². Existuje několik teorií, jak význam právního principu chápat.³ Pro rozbor těchto teorií ale není vzhledem k rozsahu práce bohužel prostor, koneckonců není ani cílem práce.

Pro účely této diplomové práce postačí definice Petra Osiny, který považuje právní principy za „*pravidla, která tvoří základ určitého právního institutu, zákona, právního odvětví nebo právního řádu.*“ Z povahy věci má princip minimální míru obecnosti a dosahuje tak na několik právních norem. Principy jsou záchytnými body, které umožňují chápání podstaty a smyslu práva v souvislostech a zabraňují přílišnému formalismu.⁴ Nejdůležitější roli ale plní v procesu legislativním a v procesu aplikace práva. V legislativním procesu staví zákonodárci hranice, ve kterých se může pohybovat, zejména pak principy právní jistoty a zákazu retroaktivity. V procesu aplikace práva se jimi vyplňují mezery v právu nebo se uplatní při dotváření práva soudy.⁵

2.2 Zásada koncentrace řízení

Zásada koncentrace řízení je jedním z institutů, kterým se naplňuje zásada rychlosti řízení. Koncentrace účastníkům řízení udává lhůty, do kterých je možno provést určité úkony, kterými budou typicky skutková tvrzení a navrhování důkazů, s tím, že k později uvedeným nebude brán zřetel.⁶ Smyslem koncentrace je působení na účastníky tak, aby skutková zjištění a důkazy k jejich prokázání označovali v raných fázích řízení a neotáleli do pozdějších fází řízení a tím záměrně neprotahovali celkovou délku řízení.⁷

Koncentrace řízení byla znovu zavedena s účinností od roku 2001 tzv. velkou novelou občanského soudního řádu zákon č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Znění § 118b OSŘ po této novele

¹ např. KÜHN, Zdeněk. Aplikace práva ve složitých případech: k úloze právních principů v judikatuře. Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, s. 136.

² Např. PINZ, J. Právní principy, zásady a legis artio. In BOGUSZAK, J. a kol. *Právní principy*. Pelhřimov: 999, 1999, s. 111 – 112.

³ Viz TRYZNA, Jan. Právní principy a právní argumentace: k vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva. Praha: Auditorium, 2010, Studie, s. 139 – 153.

⁴ OSINA, Petr. *Teorie práva*. Praha: Leges, 2013, s. 75-76.

⁵ Tamtéž, s. 82.

⁶ HAMUŽÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 48.

⁷ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2014 - Kniha II*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 265 (§ 118b OSŘ).

výslovně stanovovalo, na která řízení se bude ustanovení tohoto paragrafu vztahovat, všechna ostatní řízení, až na výjimky dle § 120 odst. 2 OSŘ, se koncentrovala dle § 119a OSŘ. S tzv. souhrnnou novelou provedenou zákonem č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dochází k celkovému zpřísnění uplatňování koncentrace řízení. Znění § 118b OSŘ po tzv. souhrnné novele zavádí koncentraci řízení pro všechna řízení, až na výslovně uvedené výjimky.⁸

Zásada koncentrace řízení je explicitně vyjádřena v § 118b OSŘ jako limit, do kterého je možno uvádět rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání, přičemž rozlišuje limit pro přípravné jednání a limit pro první jednání. Zákon kromě uvedených okamžiků zná také koncentraci řízení k okamžiku vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně, když v ustanovení § 119a odst. 1 OSŘ ukládá předsedovi senátu povinnost účastníky přítomné při jednání poučit o tom, že musí uvést rozhodné skutečnosti a označit důkazy k jejich prokázání dříve, než bude ve věci vyhlášeno rozhodnutí. Tato zásada nezavazuje ovšem pouze účastníky, ale také soud, když mu zákon ukládá povinnost rozhodnout ve věci při prvním jednání. Soud má tedy postupovat koncentrovaně, ale současně také předvídatelně a s respektem k právu na spravedlivý proces, a chránit účastníka, který v rámci řízení jedná poctivě, před obstrukcemi a zneužitím procesního práva protistranou.⁹ Pro srovnání ve svém komentáři k § 118b OSŘ Petr Jirsa uvádí usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2011, sp. zn. III. ÚS 231/11: „*Princip koncentrace řízení je totiž nástrojem soudu, jak naplnit ústavní právo účastníků řízení na projednání a rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě.*“¹⁰ ¹¹ Z výše uvedeného plyne, že zásada koncentrace řízení zavazuje jak účastníky, tak samotný soud, který má naplnit ústavně zaručená práva účastníků právě například ve formě zachování spravedlivého procesu.

Jedná se o nástroj procesního dokazování, a proto se nebude uplatňovat v případech zrychleného řízení, tedy řízení, které končí rozsudkem pro uznání, nebo pokud soud vyhláší rozsudek bez jednání.¹² U rozsudku pro uznání ani pro zmeškání neprobíhá dokazování, ale rozsudky jsou vydávány na základě formálních pravidel. Z povahy věci se tedy bude uplatňovat

⁸ HAMUEÁKOVÁ, Klára. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 95.

⁹ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2014* - Kniha II. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 270 (§ 118b OSŘ).

¹⁰ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2014* - Kniha II. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 265 (§ 118b OSŘ).

¹¹ Obdobně Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 19. 4. 2006, sp. zn. 30 Cdo 350/2006: „Zásada koncentrace se projevuje v tom, že ke skutečnostem a důkazům, které v rozporu se zákonem účastník uplatní později, nelze přihlížet. Jde o zákonný zákaz adresovaný soudu, nikoliv o prostor k uvážení soudce, který by se promítl do rozhodnutí o věci závěrem, zda účastník splnil povinnost tvrzení a povinnost důkazní.“

¹² SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUEÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 234.

zásadně ve všech sporných řízeních s výjimkou těch, ve kterých nebyl účastník o následcích koncentrace poučen.¹³

Aby koncentrace řízení vůbec nastala, musí být splněny formální předpoklady stanovené zákonem, dále musí být účastníci poučeni o materiální a formální podstatě koncentrace řízení. Materiální podstatou se rozumí poučení o tom, které skutečnosti jsou považovány soudem za nesporné a které naopak za neprokázané, současně také soud poučí účastníky o tom, které konkrétní skutečnosti jsou považovány ve věci samé za podstatné. Formální podstatou koncentrace řízení je obecným poučením o koncentraci řízení, tudíž o tom, že k určitému okamžiku nebude již možno nadále uvádět nové skutečnosti a prokazovat je.¹⁴ Obě výše uvedená poučení musí být tedy dána současně, v opačném případě by k poučení o koncentraci řízení nebylo možno přihlížet, a tudíž by důsledkem tohoto nemohly vůbec nastat účinky koncentrace.

Je otázkou, zda lze po zkoncentrování řízení odstoupit od shodných skutkových tvrzení. Podle Svobody nelze dojít k jinému závěru, že účastníci nemohou od shodných skutkových tvrzení odstoupit, neboť v případě, že by to bylo možné, docházelo by ke zrušení účinků koncentrační zásady. Stalo by se tak v situaci, kdyby některý z účastníků uvedl ve shodných skutkových tvrzení všechna fakta s výjimkou jediného a tím by dosáhl odročení. K tomuto závěru dle Svobody vede také fakt, že ke koncentraci dochází ze zákona, a tudíž jsou jakékoli snahy účastníka o prolomení koncentračních účinků bezpředmětné.¹⁵ Podobného názoru je také Jirsa. Pokud se totiž účastníci shodnou na skutkových zjištěních a následně jeden z účastníků od shodných tvrzení odstoupí, půjde o novou skutkovou situaci, na kterou se váže stopstav. Logicky tak dovozuje, že taková nová skutková situace je nepřípustná, neboť by takto mohl účastník obcházet smysl koncentrace a získávat výhodu na úkor ostatních účastníků. Pokud bychom dospěli k závěru, že od shodných skutkových tvrzení lze odstoupit, musely by být koncentrační účinky zrušeny vůči všem účastníkům, aby mohli reagovat na nově zjištěný skutkový stav, na který bez své viny nemohli reagovat už dříve.^{16 17} Lavický v problematice odvolání shodných skutkových tvrzení odkazuje na německý civilní řád soudní, který považuje odvolání za účinné jen v případech, kdy odvolávající

¹³ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2014* - Kniha II. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 265 (§ 118b OSŘ).

¹⁴ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUŽÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 234.

¹⁵ SVOBODA, Karel. Aktuální otázky poučovací povinnosti soudu a koncentrace. *Soudní rozhledy*, 2017, č.10, s. 310.

¹⁶ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2014* - Kniha II. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 269 (§ 118b OSŘ).

¹⁷ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21.3.2013, sp. zn. 26 Cdo 3244/2012: „Byla-li však určita tvrzení mezi účastníky shodná až do vyhlášení rozhodnutí soudu prvního stupně, jsou způsobilým podkladem, z něhož může čerpat svá skutková zjištění významná pro právní posouzení věci. Takto v souladu s ustanovením § 120 odst. 4 o.s.ř. získané poznatky o skutkovém stavu věci pak již nelze v odvolacím řízení úspěšně zpochybnit odvolací námitkou, která vylučuje správnost skutkového tvrzení, jež bylo až doposud mezi účastníky shodné.“

strana prokáže, že původní tvrzení neodpovídá pravdě a že jej učinila v omylu. Současně odkazuje na ustanovení § 132 OSŘ, podle kterého soud nehodnotí pouze důkazy, ale vše, co vyšlo v řízení najevo. Dle jeho názoru by tak mělo být odvolání bráno v potaz, ale pouze v případech, kdy se účastníkům podaří prokázat, že původní tvrzení jsou nepravdivá a že je učinili omylem. Pokud by neprokázali výše uvedené, lze jejich odvolání považovat za účelovou snahu o změnu původních tvrzení, a tudíž nebude možno odvolání považovat za účinné. V případě, že odvolání účinné bude a původní tvrzení budou tedy popřena, v rámci zachování rovnosti stran je druhému z účastníků nutné poskytnout prostor pro navrhování důkazů k prokázání svých tvrzení bez ohledu na zkoncentrované řízení, neboť i ve smyslu výjimek z koncentrace řízení dle § 118b odst. 1 OSŘ se bude jednat o důkazní návrhy, které strana nemohla bez své viny včas uvést.¹⁸ Účelem civilního sporného řízení, jak vyplývá z ustanovení § 1 OSŘ, je poskytnutí spravedlivé ochrany porušeným nebo ohroženým subjektivním právům a právem chráněných zájmů. Ke spravedlivé ochraně je třeba nejprve zjistit pravdivý a úplný skutkový stav.¹⁹ Domnívám se, že pokud by nebylo možno odvolat shodná skutková tvrzení z důvodu omylu nebo proto, že nebyly pravdivé, byl by popřen smysl a účel civilního sporného řízení, při němž má být zjištěno pravdivé a úplné objasnění skutkového stavu věci. Jako nejvíce vhodný shledávám názor Lavického, i s ohledem na podmíněnost odvolání prokázáním nepravdivosti nebo omylu při uvedení původních tvrzení. Úprava odvolání shodných tvrzení po zkoncentrování řízení skutečně chybí a německou právní úpravu považuji za vhodný inspirační zdroj.

V následujících podkapitolách se budu podrobněji zabývat jednotlivými koncentracemi tak, jak nastávají nebo mohou nastat v průběhu řízení.

2.2.1 Koncentrace řízení po přípravném jednání (§ 114c)

Přípravné jednání v takové podobě, jak ho známe dnes, bylo zavedeno tzv. souhrnnou novelou OSŘ č. 7/2009 Sb., nicméně poprvé se OSŘ zmiňuje o možnosti předjednání věci po novele č. 59/2005. Institut přípravného jednání je typický pro sporná řízení a pro nesporná řízení se nepoužije.^{20, 21} Smyslem přípravného jednání je příprava a seznámení se s věcí tak, aby soud mohl spor rozhodnout při jediném jednání. Obě novely významně posilují přípravné jednání, kdy má být

¹⁸ LAVICKÝ, Petr. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. s. 596-597.

¹⁹ Tamtéž s. 582.

²⁰ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.4.2014 - Kniha II*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 222 (§ 114c OSŘ).

²¹ Pro nesporná řízení je v ustanovení § 18 zákona č. 292/2013 Sb., o zvláštních řízeních soudních, ve znění pozdějších předpisů, upraven pro účely přípravy jednání k rozhodnutí při jediném jednání tzv. jiný soudní rok.

první jednání připraveno a koncentrace řízení je spojena s okamžikem skončení přípravného řízení právě proto, aby na prvním jednání mohlo být rozhodnuto.²²

Z povahy věci k takové přípravě na rozhodnutí v jediném rokování náleží také kontrola a případné odstranění pochybností o existenci podmínek řízení. Institut přípravného jednání je tedy dalším posílením zásady rozhodování ve věci při jediném jednání.²³

Nařídít přípravné jednání lze pouze za předpokladu, že soud nevyužil kvalifikované výzvy dle §114b OSŘ, čímž se pravděpodobně zákonodárce chtěl vyhnout použití dvou účelově stejných institutů vedle sebe, a kromě toho se chtěl pravděpodobně vyhnout nadbytečnému zatěžování účastníků. Duplicita těchto institutů by nutně nemusela být na škodu celému řízení, pokud by se zohlednily všechny okolnosti, tedy složitost případu, zatěžování účastníků, mohl by být tento postup vhodný v případě, že po vyjádření žalovaného bude soudu zřejmé, že věc nebude možno rozhodnout při prvním jednání ve věci.²⁴ Domnívám se, že možnost využít jak kvalifikovanou výzvu, tak možnost nařídít přípravné řízení, by mohlo vést k celkovém prodloužení řízení a ani při posouzení složitosti případu a celkového zatížení účastníků nebude s ohledem na celkové prodloužení pro řízení přínosem. Navíc by se mohlo stát, že duplicita těchto institutů by mohla být nadužívána ze strany soudu, což by vedlo k nejistotě a nedůvěře v ochrannou funkci soudu.

Pokud bylo nařízeno přípravné jednání, rozhodné skutečnosti a důkazy mohou být účastníky řízení uváděny jen do okamžiku skončení přípravného jednání, případně do uplynutí lhůty stanovené soudem, která nesmí být delší než 30 dnů. Může nastat situace, kdy soud neodhadne časovou náročnost a vyhradí si pro přípravné jednání méně časového prostoru, než by k provedení přípravného jednání potřeboval.

Jedno z řešení této situace nabízí stanovení lhůty pro doplnění rozhodných skutečností a důkazů, která je stanovena pouze na návrh jednoho z účastníků, přičemž právě podmíněnost takovým návrhem může přinést komplikace soudu v případech, kdy žádný z účastníků návrh na stanovení lhůty nepodá. Soud může na návrh některého z účastníků usnesením oddálit účinky koncentrace, když před skončením přípravného jednání poskytne dodatečnou lhůtu, nepřesahující třiceti dnů, k naplnění břemene tvrdit a prokazovat. Jedním z důležitých důvodů může být rozsáhlé poučení soudu o hrozícím neúspěchu ve sporu, na které nemohly strany ještě před skončením přípravného jednání reagovat. Tato lhůta platí pro všechny účastníky, oddálení účinků koncentrace

²² JIRSA, Jaromír. *Zamyšlení nad zákonnou koncentrací – aneb, není-li koncentrace v mysli, je v zákonu k ničemu* [online]. www.pravniprostor.cz, 22. dubna 2014 [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/zamysleni-nad-zakonnou-koncentraci-aneb-neni-li-koncentrace-v-mysli-je-v-zakonu-k-nicemu>>.

²³ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.4.2014* - Kniha II. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 222 (§ 114c OSŘ).

²⁴ KRIVÁČKOVÁ, Jana, HAMUEÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, č.12, s. 441.

řízení bude platit pro všechny účastníky stejně bez ohledu na to, kdo takový návrh na stanovení dodatečné lhůty podal.²⁵ Mezi odborníky se objevil i názor že soudce má v řízení, kdy očekává složitost přípravného jednání, nařídit více přípravných jednání. Toto řešení je nejen značně nepraktické pro soudce jako takové, ale ke každému přípravnému jednání je účastníky řádně minimálně 20 dnů před jeho konáním předvolat. Problém může také nastat ve chvíli, kdy při prvním z nařízených přípravných jednání bude zjištěno, že pro pokračování v řízení stačí jedno z prvních přípravných nařízených jednání, s jehož koncem by bez dalšího měly být spojeny účinky koncentrace. Ačkoliv je usnesení o skončení přípravného jednání rozhodnutím, jež upravuje vedení řízení, a není tak pro soud závazné, byl by výše uvedený postup v rozporu s právem na spravedlivý proces s ohledem na legitimní očekávání účastníků.²⁶ Obdobně jako Křiváčková a Hamuláková se domnívám, že toto řešení je v rozporu se základním právem na spravedlivý proces, a tudíž naprosto neaplikovatelné na české civilní řízení.

Dalším řešením by mohlo být odročení přípravného jednání. Zákon sice tuto možnost výslovně neuvádí, nicméně Křiváčková a Hamuláková uvádí hned několik argumentů, proč je i není toto řešení možné. Odkazují hlavně na záměr zákonodárce, který pravděpodobně vycházel z představy, že bude nařizováno jedno jediné přípravné jednání, neboť možnost odročení přípravného jednání vůbec nestanovil. Nicméně pokud bychom uzavřeli, že odročit přípravné jednání nelze, popřeli bychom účel institutu přípravného jednání, jímž je řádná příprava prvního jednání.²⁷ Přípravné jednání je posledním možným institutem, který občanský soudní řád nabízí, což vyplývá z dikce „že nemůže-li být jednání připraveno postupem dle § 114a odst. 2 a nepostupoval-li soud podle §114b“. Pokud by přípravné jednání nemohlo být odročeno, je otázkou, jak by jinak soud mohl připravit první jednání. Zákon žádnou další úpravu přípravy neobsahuje, tudíž jsem toho názoru, že přípravné jednání by měl mít soud možnost odročit tak, aby bylo možno rozhodnout při jediném jednání ve věci a byla tak naplněna jedna ze zásad civilního řízení.

V neposlední řadě by mohlo být úspěšným vyřešením tohoto problému také přerušování přípravného jednání. Přerušování nevede ke skončení, ale pouze neběží, dokud není odstraněna překážka, pro kterou je přípravné řízení přerušeno. Toto řešení nejenže nemá základ v zákonné úpravě, ale také se neslučuje se záměrem zákonodárce tak, jak byl naznačen výše.²⁸ Domnívám se, že toto řešení není na místě právě proto, že jednak není vůbec v zákoně, jednak zákonodárce

²⁵ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, č.12, s. 441.

²⁶ Tamtéž s. 442.

²⁷ Tamtéž.

²⁸ Tamtéž.

upravuje institut přerušení řízení dle § 109 OSŘ. Pokud tedy vyvstane již v přípravném řízení překážka, pro kterou soud řízení přeruší, může soud toto řízení přerušit, dokud neodpadne některá z překážek, pro kterou není možno v řízení nadále pokračovat. Úpravu přerušení přípravného jednání bych pak považovala za nadbytečnou.

Jelikož s koncem přípravného jednání mohou nastat přísné důsledky koncentrace řízení, je nutné předvolat ty osoby, u nichž je vyžadována přítomnost, přičemž předvolání je nutnost doručování do vlastních rukou, výjimkou bude doručování účastníkům, kteří mají aktivovanou datovou schránku. Toto předvolání musí obsahovat poučení o zákonné koncentraci, která může nastat při skončení přípravného jednání, a také poučení o následcích zmeškání. Pokud předvolání bude obsahovat tato poučení a bude doručeno alespoň 20 dnů předem, může soud vydat v případě neomluvené absence žalovaného rozsudek pro uznání (§ 153a odst. 3 OSŘ) nebo v případě neomluvené absence žalobce řízení zastavit.²⁹ Soud ovšem nesmí vydat rozsudek pro zmeškání, neboť zákon jednak neuvádí možnost rozhodnout rozsudkem pro zmeškání v přípravném jednání podle § 114c odst. 1 OSŘ, a jednak přípravné jednání dle § 114c OSŘ nelze považovat za jednání ve smyslu § 153b odst. 1 OSŘ, neboť dle dikce ustanovení § 114c OSŘ se přípravné jednání koná právě před jednáním, aby věc byla připravena tak, aby ve věci mohlo být rozhodnuto při jediném jednání.³⁰ V případě, že se nedostaví účastník, ale pouze jeho zástupce, nejsou naplněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání, neboť strana sporu je jednání přítomna právě prostřednictvím zástupce.³¹

Jestliže se k přípravnému jednání nedostaví žalobce, případně ani jeho zástupce, přestože byl předvolán nejméně 20 dnů předem a předem se neomluví, soud řízení zastaví. Důvody pro omluvu za nedostavení by se měly dle Svobody posuzovat stejně, jako je tomu v případě žalovaného. Proto i žalobce může zvrátit účinky usnesení o zastavení řízení podáním odvolání, pokud v odvolacím řízení prokáže tvrzení, že se na přípravné jednání nedostavil z omluvitelných důvodů.³²

Samotná ustanovení § 114c a § 118b OSŘ jsou si velmi blízká. Soud v rámci přípravy jednání může dospět k závěru, že ve věci nebude možno rozhodnout při jediném jednání. V takovém případě nařídí přípravné jednání dle § 114c OSŘ, jehož skončením bude po náležitém poučení účastníků řízení zkoncentrováno. Ve chvíli nařízení prvního jednání je řízení již

²⁹ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2014* - Kniha II. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 222 (§ 114c OSŘ).

³⁰ Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 14.12.2011, sp. zn. 47 Co 249/2011.

³¹ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUJÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 209.

³² SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUJÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 209.

zkoncentrováno. Ovšem pokud přípravné jednání neproběhne, nastanou účinky koncentrace řízení v mnohem pozdější fázi řízení, a sice se skončením prvního jednání ve věci.³³ Z uvedeného vyplývá, že následky koncentračních účinků nastanou v každém případě, ať už dříve či později.

2.2.2 Koncentrace řízení po prvním jednání ve věci samé (§ 118b)

Pokud bylo nařízeno přípravné jednání dle § 114c OSŘ, mohou účastníci uvádět rozhodné skutečnosti a navrhopvat důkazy k jejich prokázání jen do skončení tohoto přípravného jednání. Pokud nařízeno nebylo, mohou účastníci uvádět nové skutečnosti a označovat důkazy až do skončení prvního jednání ve věci. Zákon v obou případech zkoncentrování poskytuje účastníkům lhůtu k doplnění tvrzení o skutečnostech významných pro věc, označení důkazů nebo ke splnění jejich jiných procesních povinností. Ustanovení § 118b OSŘ ale na rozdíl od ustanovení § 114c odst. 4 OSŘ nevyžaduje, aby účastník podal návrh na poskytnutí této lhůty a nestanovuje ani délku lhůty. Tímto zákon dává soudcům prostor pro úvahu pro určení potřebné lhůty ke konkrétnímu případu. Hamuláková však odkazuje na Bureše, který namítá, že ačkoliv není na účastníkovi vyžadován návrh na poskytnutí lhůty výslovně vyžadován zákonem, soud nemá oprávnění takovou lhůtu jen ze své úvahy poskytnout.³⁴ Jsem stejného názoru, neboť i při zohlednění argumentu a *minor ad maius*, pokud je žádost účastníka na poskytnutí lhůty vyžadována již při přípravě jednání, tím spíše by měla být žádost vyžadována při samotném prvním jednání.

Za první jednání nelze považovat pouze jednání nařízené jako první v pořadí. Je nutno vnímat nejen dobu, ale také obsah. Právě z hlediska obsahu je nezbytné, aby na prvním jednání soud provedl úkony, které jsou nezbytné učinit před přistoupením k dokazování. Pokud tedy nebyly provedeny nebo nemohly být provedeny veškeré úkony, které umožní účastníkům včas a řádně splnit povinnost tvrdit a dokázat, první jednání ve věci neskončilo, ačkoliv bylo třeba odročeno.³⁵

Rozsudek velkého senátu Nejvyššího soudu vymezuje pojem prvního jednání ve smyslu ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. takto: „*Za první jednání ve smyslu ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. nelze pokládat vždy jen takové jednání, které soud nařídil jako v pořadí první k projednání věci samé, za předpokladu, že se uskutečnilo, tedy že nebylo zrušeno (odvoláno) nebo odročeno na pozdější termín*

³³ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.4.2014* - Kniha II. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 266 (§ 118b OSŘ).

³⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 95.

³⁵ CELERÝN, Jakub. *Kdy končí první jednání z hlediska zásady koncentrace řízení?* [online]. epravo.cz, 15. října 2013 [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-konci-prvni-jednani-z-hlediska-zasady-koncentrace-rizeni-92684.html>>.

*přede dnem, na který je soud nařídil. První jednání uvedené v ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. totiž nemá - na rozdíl od prvního jednání zmiňovaného v ustanovení § 153b odst. 1 o. s. ř. - jen prvek časový, ale - s ohledem na jeho odlišný smysl a účel - také prvek obsahový... první jednání lze pokládat ve smyslu ustanovení § 118b odst. 1, věty druhé, o. s. ř. za skončené jen tehdy, byly-li při něm provedeny alespoň všechny úkony uvedené v ustanoveních § 118 odst. 1 a 2 o. s. ř.*³⁶ Před koncentrací řízení by mělo tedy dojít alespoň k přednesení žaloby, v případě potřeby výzva účastníkům k doplnění tvrzení a důkazů, informace o výsledcích přípravy jednání, uvedení shodných skutkových tvrzení účastníků a současně tvrzení, která zůstala sporná a uvedení důkazů, které budou provedeny.³⁷

Z výše uvedeného plyne, že první jednání nemá být vnímán jako nějaký časový úsek, ale jako funkční celek, ve kterém má být účastníkům odhaleno, v čem je jádro sporu.

O koncentraci řízení má být účastník podle judikatury Nejvyššího soudu³⁸ poučen předem v předvolání, tak při samotném jednání, s jehož koncem má koncentrace řízení nastat. Tímto je v reálném čase možno určit okamžik, kdy nastala koncentrace řízení a je tak naplňován i princip právní jistoty. Podle této judikatury koncentrace řízení tedy nenastane, pokud účastníci nebyli kumulativně poučeni v předvolání a následně také před skončením jednání, v němž má koncentrace řízení nastat.³⁹ S ohledem na praktickou stránku bude při tomto postupu možno jednoznačně určit, zda a k jakému okamžiku bylo řízení zkoncentrováno, a zda je řízení postihnuto procesní vadou pro nesplnění poučovací povinnosti soudu.⁴⁰ Kumulativní splnění podmínek považuji za velmi přísné, avšak za nutné z důvodu zachování rovnosti stran a také s ohledem na přísnost úpravy koncentrace řízení. Domnívám se, že účinky koncentrace jsou natolik zásadní, že považuji poučení o těchto účincích před každým úkonem soudu směřovaným vůči jednotlivým účastníkům za důležité.

Podobně jako v přípravném jednání může nastat situace, že soud neodhadne časovou náročnost prvního jednání. Jelikož k okamžiku skončení prvního jednání dochází ke zkoncentrování řízení, musí se soud s tímto problémem vypořádat. Odročení aplikovat nelze, neboť zákon stanovuje účastníkům povinnost tvrdit a prokazovat rozhodné skutečnosti právě do

³⁶ Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010

³⁷ CELERÝN, Jakub. *Kdy končí první jednání z hlediska zásady koncentrace řízení?* [online]. epravo.cz, 15. října 2013 [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-konci-prvni-jednani-z-hlediska-zasady-koncentrace-rizeni-92684.html>>.

³⁸ Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

³⁹ CELERÝN, Jakub. *Kdy končí první jednání z hlediska zásady koncentrace řízení?* [online]. epravo.cz, 15. října 2013 [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-konci-prvni-jednani-z-hlediska-zasady-koncentrace-rizeni-92684.html>>.

⁴⁰ Tamtéž.

skončení prvního jednání ve věci. Další variantou by mohlo být přerušení jednání obdobně jako u přípravného jednání. Poslední možností řešení je stanovení lhůty k doplnění tvrzení a návrhů důkazů, která v této fázi řízení není vázána na návrh účastníka, jako je tomu v případě přípravného jednání.⁴¹ Jsem toho názoru, že přerušení jednání nelze z obdobných důvodů stejně jako u přípravného jednání, naopak si myslím, že beznávrhové stanovení lhůty k doplnění tvrzení a návrhů důkazů je jediným možným řešením.

2.2.3 Koncentrace řízení po vyhlášení rozsudku soudu prvního stupně (§ 119a)

Před skončením jednání je předseda senátu povinen přítomné účastníky poučit o tom, že musí uvést rozhodné skutečnosti a důkazy označit dříve, než ve věci bude vyhlášeno rozhodnutí, a že k později uváděným skutečnostem nebo důkazům nebude moci být přihlíženo pouze za podmínek dle § 118b OSŘ, případně v odvolacím řízení za podmínek uvedených v ustanovení § 205a OSŘ.

Po nabytí účinnosti tzv. souhrnné novely, provedenou zákonem č. 7/2009 Sb., ztratil tento typ koncentrace prakticky téměř význam. I přesto, že řízení je zkoncentrováno dle výše uvedeného mnohem dříve, soud je povinen účastníky i o této koncentraci poskytnout poučení. V tomto okamžiku mají účastníci poslední příležitost uvést rozhodné skutečnosti a označit poslední důkazy.⁴² Nicméně je potřeba upozornit na to, že účastník je vázán koncentracemi, o kterých byl řádně poučen, proto může uvádět jen takové skutečnosti a důkazy, na které se nebude vztahovat koncentrace řízení, která nastala s koncem přípravného jednání, případně s koncem prvního jednání ve věci.

Vyžaduje se naprostá konkrétnost poučení, přičemž musí být brána v potaz koncentrace dle § 118b OSŘ, účastníkům má být poučení dostatečně vysvětleno, o poučení je sepsán protokol, do kterého se mimo jiné zaznamená také reakce účastníků na samotné poučení.⁴³ Samotné poučení dle § 119a OSŘ je soudce povinen poskytnout před skončením jednání, po provedení dokazování a závěrečných řečech účastníků, tedy před jednáním, které předchází vyhlášení rozhodnutí. Pokud má být jednání v souladu s § 156 odst. 2 odročeno, je nutno poučení poskytnout právě na tom jednání, které se odročuje. Nelze poučit až před skončením jednání, na kterém má být pouze

⁴¹ KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, č.12, s. 441.

⁴² HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 117.

⁴³ K řádné protokolaci o poučení zpravidla postačuje, poznamená-li se v protokole s odkazem na ustanovení § 119a odst. 1, včetně údaje o tom, zda a jak účastníci, případně jejich zástupci na poučení reagovali. (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19.3. 2002, sp. zn. 29 Odo 715/2002).

vyhlášeno rozhodnutí soudu, jak rozhodl Vrchní soud v Praze svým rozhodnutím ze dne 9. června 2003, č. j. 9 Cmo 109/2003.⁴⁴

Zákon stanoví, že poučení se vztahuje na přítomné účastníky, tedy na ty, kteří jsou přítomni jednání. Jestliže účastníci nebo alespoň jejich zástupci nebyli přítomni na jednání, na kterém měl soud povinnost poučení poskytnout, poučení se na ně nevztahuje a ani soud nemá další povinnost poučení dle § 119a jakkoli nahrazovat. Takto nepoučení účastníků ztrácí možnost uplatňovat v rámci odvolacího řízení nové skutečnosti a důkazy podle § 205a odst. 1 písm. e) OSŘ, avšak pokud soud účastníka nepředvolá k jednání, tedy v případě pochybení na straně soudu, nelze účastníka za nedostavení se sankcionovat odebráním možnosti uvádět novoty v rámci odvolacího řízení. Poučení se neposkytuje ani v případech, kdy soud rozhoduje ve věci bez nařízení jednání.⁴⁵

Problém nastává v případě, kdy se nepoučení účastníci dostaví na odročené jednání za účelem vyhlášení rozsudku a chtějí uplatnit nové skutečnosti a důkazy. Hamuľáková se zabývá otázkou, zda je jednání pro vyhlášení rozsudku vůbec jednáním ve smyslu občanského soudního řádu nebo pouze tzv. jiným soudním rokem. Odkazuje na dikci ustanovení § 156 odst. 2 OSŘ, kdy soud má vyhlásit rozsudek zpravidla hned po skončení jednání a v případě, že tak není možno odročit jednání. Z uvedeného tedy dle Hamuľákové plyne, že pokud je rozsudek vyhlášován ihned po skončení jednání, jedná se při bezprostředním vyhlásování o tzv. jiný soudní rok. Pokud ovšem soud nevyhlásí rozsudek bezprostředně po jednání, musí být jednání odročeno, což je výslovně stanoveno právě v ustanovení § 156 odst. 2 OSŘ. K otázce, zda účastníci mohou uvádět nové skutečnosti a důkazy se vyjadřuje ve prospěch účastníků, tedy připouští možnost uvádět novoty. Na podporu svých argumentů uvádí dále fakt, že usnesení, kterým se odročuje jednání, je usnesením dle § 170 odst. 2 OSŘ, kterým se upravuje řízení, a tudíž jím soud není vázán.⁴⁶ Nicméně poučení dle § 119a by mělo proběhnout i přes výše uvedené právě na konci posledního jednání, na kterém došlo k dokazování, neboť poskytnutí poučení až na jednání, na kterém se má vyhlásit pouze rozsudek, by odporovalo základním funkcím koncentrace řízení, tedy naplňováním zásady rychlosti a hospodárnosti řízení. V případě, že by účastníci v odročeném jednání skutečně uvedli nové skutečnosti a důkazy, soud je povinen poučení dle § 119a opakovat. Stejného poučení by se mělo dostat i těm účastníkům, kteří nebyli z důvodu nepřítomnosti poučení na jednání předcházející jednání, na kterém má být vyhlášen pouze rozsudek. Vzhledem k tomu, že řešení je poměrně komplikované a nepřehledné, Hamuľáková navrhuje úpravu *de lege ferenda*, která by

⁴⁴ HAMUĽÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 118.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ Shodně např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18.3.2014, sp. zn. 30 Cdo 2779/2013, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. zn. 26 Cdo 1196/2000, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. 29 Odo 205/2003.

jasně stanovovala, že není možno na jednání, na kterém má být pouze vyhlášeno rozhodnutí uvádět nové skutečnosti a důkazy.⁴⁷ K dnešnímu dni stále není úprava zcela jasná a ani judikatura soudů se k problematice uvádění nových skutečností a důkazů účastníkem nevyjadřuje. Z těchto důvodů shledávám návrh podrobnější právní úpravy o uvádění nových skutečností a důkazů v rámci odročeného jednání za účelem vyhlášení rozsudku za důležitou a s úpravou de lege ferenda dle Hamuľákové se ztotožňuji.

2.3 Výjimky ze zásady koncentrace řízení

Ze zásad existují výjimky a není tomu jinak ani v případě koncentrace řízení. Tyto výjimky zabraňují přepjatému formalismu v řízení a napomáhají tak zjistit skutečný stav věci, tedy naplňovat zásadu materiální pravdy na úkor zásady formální pravdy, která se projevuje právě zkoncentrováním řízení. Další důvodem stanovení výjimek je to, že s hodnocením důkazů a s dalšími úvahami soudu se účastníci detailně seznamují až v písemném vyhotovení rozsudku.⁴⁸ Účastníci jsou seznámeni v jednacím síni pouze se zjednodušeným ústním odůvodněním. Teprve v písemném vyhotovení jsou dle § 157 odst. 2 OSŘ účastníci seznámeni se skutečnostmi, které má soud za prokázané a které nikoliv, o které důkazy opřel svá skutková zjištění a jakými úvahami se při hodnocení důkazů řídil, proč neprovedl i další důkazy, jaký učinil závěr o skutkovém stavu a jak věc posoudil po právní stránce. Detailní seznámení bude pak možným základem pro zpochybnění věrohodnosti provedeného důkazního prostředku.

Tyto výjimky jsou zákonem stanoveny v § 118b odst. 1 OSŘ, kdy zákon povoluje soudu i přes zkoncentrované řízení přihlédnout k později uvedeným skutečnostem a označeným důkazům, avšak musí jít pouze o takové skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být zpochybněna věrohodnost již provedených důkazních prostředků, dále skutečnosti a prostředky k jejich prokázání, které nastaly až po zkoncentrování řízení. Kromě výše uvedených zákon ve stejném ustanovení umožňuje uvedení skutečností a důkazů, které účastníci nemohli bez své viny uvést a v neposlední řadě taky skutečnosti nebo důkazy, které účastníci uvedou po výzvě k doplnění rozhodujících skutečností podle § 118a odst. 1 až 3. Všechny tyto výjimky se uplatní pro obě zákonné koncentrace.⁴⁹

⁴⁷ HAMUĽÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 119-121.

⁴⁸ JIRSA, Petr. In HAVLÍČEK, Karel (ed). *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.4.2014 - Kniha II*. 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 267 (§ 118b OSŘ).

⁴⁹ HAMUĽÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 98.

2.3.1 Zpochybnění věrohodnosti již provedených důkazů

Zpochybnit věrohodnost provedeného důkazu může účastník až do doby vydání meritorního rozhodnutí odvolacího soudu. Může tak učinit po zkoncentrování bez ohledu na to, zda o skutečnostech nebo důkazních prostředcích věděl před zkoncentrováním nebo ne. Účastníci nemusí nijak zdůvodňovat, proč skutečnosti netvrdili a neoznačili důkazy k jejich prokázání předtím, než nastaly účinky koncentrace řízení.⁵⁰

Pod tuto výjimku se budou řadit takové důkazní prostředky, na základě kterých bude možno zpochybnit věrohodnost již provedeného důkazního prostředku soudem. Naopak pod tuto výjimku nebudou spadat takové prostředky, ze kterých je možno vyvodit, jak se konkrétní událost odehrála, tedy takové skutečnosti, které se nevztahují k věrohodnosti zpochybňovaného důkazního prostředku.⁵¹

Pokud účastník opravdu dokáže zpochybnit věrohodnost tvrzení protistrany, je nutno znovu zahájit proces dokazování. Výjimka z koncentrace řízení nastává právě pro pochybnou skutečnost a prokázání této skutečnosti se stane předmětem nového dokazování. Úspěšné zpochybnění a následné prokazování může vést až k ovlivnění rozhodnutí ve věci samé.⁵²

2.3.2 Skutečnosti, které nastaly až po koncentraci řízení

Hmotněprávní vztah se může vyvíjet i po podání žaloby, tedy po zahájení řízení. Na tuto skutečnost reaguje právě možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy ovlivňující rozhodnutí ve věci samé, které nastaly až po skončení přípravného či prvního jednání. Tato výjimka se vztahuje pouze na takové skutečnosti a důkazy, které skutečně nastaly až po zkoncentrování, neuplatní se tedy na skutečnosti a důkazy takové, které se až po zkoncentrování řízení staly zřejmými. Jako případ, kdy bude tato výjimka uplatňována, uvádí Svoboda splnění dluhu, k němuž došlo po podání žaloby. Dalším příkladem může být také námitka promlčení, avšak Svoboda shodně s judikaturou Nejvyššího soudu uvádí, že námitka promlčení může dekoncentrovat řízení pouze za předpokladu, že vychází ze skutečností, které vyplývají z důkazů navržených před koncentrací.^{53, 54}

Vzhledem k tomu, že koncentrace řízení může nastat jak ke skončení přípravného jednání nebo prvního jednání ve věci, tak k okamžiku vyhlášení rozsudku prvního stupně, je třeba si

⁵⁰ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 239.

⁵¹ Tamtéž.

⁵² Tamtéž s. 240.

⁵³ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 240.

⁵⁴ Srov. Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. zn. 32 Odo 879/2002.

zodpovědět otázku, jak se skutkový a důkazní „stopstav“ projeví ve vztahu ke skutkovým a důkazním novům, která nastanou právě v době mezi výše uvedenými koncentracemi. Křiváčková uvádí, že pokud nastane nová skutečnost v době mezi koncentrací po přípravném jednání nebo po prvním jednání a koncentrací k okamžiku vyhlášení rozsudku, koncentrace řízení ve vztahu k této nové skutečnosti nastane okamžikem vyhlášení rozsudku.⁵⁵ Výlučka z koncentrace je tedy pouze dočasnou záležitostí a je nutno ji uplatnit právě do okamžiku vyhlášení rozsudku prvního stupně.

2.3.3 Dodatečné poučení podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ

Tato výjimka se uplatní v případě, že má předseda za to, že věc je možno po právní stránce posoudit jiným způsobem, než jak posuzuje účastník. Výzvou některého z účastníků k doplnění vylíčení rozhodných skutečností předseda prolamuje koncentraci řízení a umožňuje tak všem účastníkům řízení doplnit skutečnosti i důkazy do vyhlášení rozsudku prvního stupně.⁵⁶

Aby nastaly dekoncentrační účinky, nesmí se poučení dle § 118a shodovat s poučením již poskytnutým. V případě shody dekoncentrační účinky nastanou ve vztahu jen k tomu poučení, které je obsahově nové. Pokud jde tedy pouze o zopakování poučení, které bylo již účastníku poskytnuto před první koncentrací, dekoncentrace nenastane.⁵⁷

Svoboda v souvislosti s poučovací povinností dle § 118a například odkazuje na judikaturu Nejvyššího soudu⁵⁸, ve které dovozuje, že poučovací povinnost o hrozícím neúspěchu ve sporu podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ dopadá pouze na případy nejednoznačných skutkových stavů, ve kterých může účastník ještě něco tvrdit a prokazovat, a tím zvrátit svůj neúspěch ve sporu, nicméně v případech jednoznačných rozhodnutí je toto poučení zcela zbytečné, neboť nebude mít na výsledek řízení žádný vliv. Naopak judikatura Ústavního soudu je nejednoznačná, neboť v některých svých rozhodnutích uvádí, že poučení dle § 118a odst. 1 až 3 má své meze pro zachování zásady nestrannosti soudu⁵⁹, v jiných⁶⁰ judikuje, že soud má poučovací povinnost i v případech skutkově nepochybných, ve kterých rozhodnutí ve věci samé závisí výhradně na právním názoru soudu.⁶¹

⁵⁵ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 240.

⁵⁶ HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 105.

⁵⁷ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 242.

⁵⁸ Například rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2011, sp. zn. 21 Cdo 3820/2009, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2011, sp. zn. 26 Cdo 592/2010, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. zn. 26 Cdo 1522/2010.

⁵⁹ Například usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. zn. I. ÚS 463/04.

⁶⁰ Například nález Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2017, sp. zn. IV. ÚS 216/16.

⁶¹ SVOBODA, Karel. Aktuální otázky poučovací povinnosti soudu a koncentrace. *Soudní rozhledy*, 2017, č. 10, s. 310.

Domnívám se, že i s ohledem na dikci zákona bude dostačující, pokud soud poučí v souladu s judikaturou Nejvyššího soudu, tedy pouze v případech, kdy účastník může ještě zvrátit svůj neúspěch ve sporu.

Hamuláková polemizuje nad přínosem této výjimky. Domnívá se, že pokud soud vyzve účastníka k doplnění vylíčení rozhodných skutečností v průběhu přípravného jednání, případně prvního jednání, bude se na tyto nově uvedené skutečnosti a důkazy vztahovat koncentrace dle § 114c OSŘ, případně § 118b OSŘ. Jelikož soud může využít možnosti stanovení delší lhůty k uvedení rozhodných skutečností a důkazů k jejich prokázání, dekoncentrační účinky v tomto případě podle uvedené výjimky ani nenastanou. Pokud by se totiž ustanovení vykládalo čistě gramaticky, vyplýne z tohoto výkladu, že je nerozhodné, kdy je tato výzva učiněna, neboť výzva může mít vždy dekoncentrační účinky. Za takového výkladu by mohli účastníci uvádět nové skutečnosti a důkazy bez omezení až do vydání rozsudku prvního stupně bez ohledu na dobu uplatnění výzvy vůči účastníkům. Hamuláková uzavírá, že čistě gramatický výklad by podle ní vedl k rozporům s koncentračními zásadami a již samotné zakotvení výjimky by mohlo vést k obcházení účinků koncentrace řízení.⁶²

2.3.4 Skutečnosti a důkazy, které účastník neuplatnil bez své viny

Pojem zavinění není v procesních předpisech definován, proto judikatura hledá, co bude zavinění v procesní sféře. Uzavírá, že procesní zavinění má formu nedbalosti a formu úmyslu. Účastník tedy bude muset v případě, že bude chtít uplatňovat nové skutečnosti a důkazy, prokázat, že si nemohl objektivně uvědomovat, že tyto později uplatňované skutečnosti nebo důkazy jsou podstatné pro rozhodnutí ve věci samé, nebo že tyto skutečnosti nebo důkazy neznal. Účastník tak, při neunesení břemene tvrdit a prokazovat, odpovídá i za nedbalost nevědomou.⁶³

Jestliže účastník věděl o nějaké skutečnosti, ale v době do koncentrace ji netvrdil, ačkoliv mohl, z důvodu, že ji nemohl prokázat, a proto tuto skutečnost zamlčel, nemůže ji později vnést do řízení, neboť k zamlčení této podstatné skutečnosti pro rozhodnutí ve věci došlo zaviněním na straně účastníka, který nevynaložil všemožné úsilí ke zjištění a zajištění důkazu.⁶⁴ Objektivně tedy měl možnost tvrdit, přesto netvrdil a z toho důvodu soud nemůže později k těmto tvrzeným skutečnostem přihlídnout.

Neobvyklá není ani praxe, kdy účastníci uvádějí podstatné skutkové a důkazní argumenty až v posledním okamžiku před zkoncentrováním řízení. Vzhledem k pozdnímu, ale přesto

⁶² HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 105-106.

⁶³ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 241.

⁶⁴ Tamtéž.

včasnému uvedení takových skutečností a důkazů, se druhá strana dostává do značně nevýhodné pozice. Soud se snaží tuto nevýhodu kompenzovat poskytnutím prodloužené lhůty pro vyjádření a uvedení jiných skutečností a důkazů proti tvrzením a důkazům, které protistrana uvedla.⁶⁵

2.4 Poučovací povinnost

Aby mohly nastat účinky koncentrace řízení, je nutné účastníky o koncentraci poučit, a to jak po formální stránce, tak po stránce materiální. Zákon zvláští poučovací povinnost o koncentračních účincích výslovně nezakotvuje, nicméně pomocí výkladu a judikatury⁶⁶, poučovací povinnost dovodíme. Například současná úprava koncentrace řízení rozlišuje poučovací povinnost v rámci přípravného jednání, kdy je soud povinen ze zákona přítomné účastníky poučit, a poučovací povinnost pro koncentraci dle § 118b OSŘ zcela chybí. Obecná poučovací povinnost dle § 5 OSŘ platí, účastník se tedy dozví, že má povinnost tvrdit a prokazovat, nicméně tato obecná poučovací povinnost již nehovoří o tom, kdy přesně v rámci řízení má soud účastníky poučit a stejně tak zde chybí obsah poučení.⁶⁷ Jednotlivé druhy koncentrací jsou upraveny v hlavě první občanského soudního řádu. V následujících podkapitolách se budu zabývat podrobněji poučovací povinností soudu u jednotlivých typů koncentrací.

2.4.1 Poučovací povinnost v rámci přípravného jednání

Poučovací povinnost soudu v přípravném řízení je stanovena § 114c odst. 5 OSŘ, podle kterého má před skončením přípravného jednání předseda senátu poučit přítomné účastníky o tom, že ke skutečnostem uvedeným a k důkazům označeným po skončení přípravného jednání, popřípadě po uplynutí lhůty, kterou soud na návrh některého z účastníků poskytl, může být přihlédnuto jen pokud bude naplněna některá z výjimek dle § 118b odst. 1.

Aby mohly nastat účinky koncentrace řízení, Nejvyšší soud judikoval, že účastníci musí být poučeni již v předvolání k přípravnému jednání, „neboť účastníkům je třeba dát s potřebným předstihem vědět o tom, do kdy mohou v řízení splnit svou povinnost tvrzení a důkazní povinnost, aby se i z tohoto hlediska mohli na jednání připravit“, a k samotnému konci přípravného jednání, „neboť je (v zájmu právní jistoty a dalšího „předvídatelného“ postupu řízení) nezbytné, aby účastníci vždy - i s přihlédnutím k tomu, že doba, kdy

⁶⁵ Tamtéž.

⁶⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.9.2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010: „Dovolací soud je přesvědčen, že zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků a uplatnění principu právní jistoty ve věcech projednávaných a rozhodovaných v občanském soudním řízení vyžadují, aby soud (též s přihlédnutím k ustanovení § 5 o.s.ř.31.8.2012) při plnění své poučovací povinnosti postupoval sbodně (stejně) ve všech případech, v nichž podle ustanovení § 118a odst.1 a 2 o.s.ř.31.8.2012 nastává tzv. koncentrace řízení. Nemají-li být tedy činěny zcela neodůvodněné rozdíly ve výkonu poučovací povinnosti soudu v jednotlivých případech, v nichž dochází k tzv. koncentraci řízení podle ustanovení § 118b odst.1 a 2 o.s.ř.“

⁶⁷ HAMUEÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 96-97.

nastane koncentrace řízení nemusí být vždy snadno stanovitelná - bez pochybností věděli o tom, že řízení bude zkoncentrováno a kdy k tomu dojde, a aby tomu mohli přizpůsobit svůj další postup v řízení. ⁶⁸

V zásadě mohou nastat dvě situace. V první soud účastníky náležitě nepoučí o koncentraci řízení a účastníci po skončení přípravného jednání uvedou nové skutečnosti a důkazy, ve druhé účastníci také poučení nejsou, avšak neuvádí nové skutečnosti nebo důkazy. Vzhledem k tomu, že chybné nebo žádné poučení je výslovně v § 118b odst. 3 OSŘ označeno za výjimku z koncentrace, soud je povinen přihlídnout k takto uvedeným novým skutečnostem a důkazům. V případě, že by tak neučinil, bylo by odmítnutí přihlídnutí soudu prvního stupně k tvrzeným skutečnostem nebo důkazům pro nesplnění předpokladů podle ustanovení § 118b OSŘ důvodem pro odvolání dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ. ⁶⁹

V případě, že by účastníci nebyli poučeni dle § 114c odst. 5 OSŘ a neuvедou nové skutečnosti nebo důkazy, bude mít pro odvolání význam, zda byli poučeni alespoň dle § 119a OSŘ, tedy těsně před vyhlášením rozsudku. Jestliže se ani před vyhlášením rozsudku nedostane účastníkům poučení, je zde možnost podat odvolání na základě § 205 odst. 2 písm. f), ve spojení s § 205a odst. 1 písm. e) OSŘ pro dosud nezjištěný skutkový stav, neboť účastníci mohou stále uvádět další skutečnosti a jiné důkazy. Tento odvolací důvod se vztahuje právě na nesplnění poučovací povinnosti soudem na základě § 119a OSŘ. V případě, že by se poučení účastníkům nedostalo před koncem přípravného jednání, ale až právě před vyhlášením rozhodnutí ve věci, koncentrace řízení nastane. Celkově se bude jednat sice o procesní vadu, nicméně se jedná o vadu, která nebude mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a tudíž nebude naplněn ani jeden z odvolacích důvodů dle § 205 odst. 2 OSŘ. ⁷⁰ Koncentrace řízení tedy sice nastane, ale mnohem později, než bylo zamýšleno zákonodárcem.

Hamuláková uzavírá, že absence samotného poučení dle § 114c OSŘ nevyvolává žádné právní následky a nebude důvodem pro odvolání. Důvodem pro odvolání by toto nepoučení bylo až v souvislosti s nepoučením ze strany soudu dle § 119a OSŘ. Dodatečně uvádí, že nepoučení před skončením přípravného jednání nelze zhojit ani dodatečným poučením v rámci dalšího řízení. ⁷¹ Bureš je opačného názoru, a naopak připouští možnost dodatečného poučení v rámci řízení. Pokud si totiž soud sám uvědomí, že nepoučil o účincích koncentrace v rámci přípravného řízení, může napravit toto své pochybení poučením dle § 118a odst. 1 a 3 na prvním jednání,

⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4.9.2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

⁶⁹ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 124-125.

⁷⁰ Tamtéž.

⁷¹ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 125-126.

případně na dalším následujícím jednání. Bureš zastává názor, že soud prvního stupně má napravovat své nedostatky poučovací povinnosti především sám. Pokud tedy soud poučí o koncentračních důsledcích v rámci poučení dle § 118a odst. 1 a 3 OSŘ až při prvním jednání ve věci, nelze dovozovat, že byla porušena zásada koncentrace řízení a koncentrační účinky nastanou právě poučením, případně po uplynutí dodatečné lhůty ke splnění povinnosti tvrzení a důkazní.^{72,73}

Jestliže nepoučení o koncentraci po přípravném jednání není samo o sobě vadou, vůči které by se mohl uplatnit některý z odvolacích důvodů, vyvstává mi na mysl otázka, zda je úprava koncentrace pro přípravné jednání vůbec nutná. Jelikož koncentrace řízení je zásadou, která má celkově zrychlit a zefektivnit řízení, pak musím přiznat, že ano, neboť čím dříve má nastat skutkový a důkazní „stopstav“, tím více jsou účastníci tlačeni k procesní aktivitě. Z těchto důvodů se domnívám, že právní úprava je nedostatečná, neboť nenaplněním poučovací povinnosti o zkoncentrování dle § 114c ze strany soudu, které by bylo odloženo až na poučení dle § 119a OSŘ by mohlo prodlužovat zbytečně celkovou délku řízení, neboť účastníci by za těchto okolností měli možnost uvádět nové a nové skutečnosti či důkazy až právě k okamžiku vyhlášení rozsudku. V důsledku výše uvedeného se musím také přiklonit k názoru Bureše, že soud může poučit o koncentraci řízení i v rámci poučení dle § 118a OSŘ a tím „napravit“ (dle mého názoru však nejde přímo o náhradu poučení, které má být před koncem přípravného jednání) zkoncentrování řízení.

2.4.2 Poučovací povinnost o koncentraci řízení dle § 118b OSŘ

Pokud nebylo ve věci nařízeno přípravné jednání podle § 114c OSŘ, účastníci mají možnost uvádět rozhodné skutečnosti a důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání ve věci, případně do uplynutí lhůty, která byla účastníkům soudem poskytnuta. Ze zákona neplyne výslovná poučovací povinnost soudu ohledně této koncentrace, avšak z toho nelze učinit závěr, že by takovou povinnost neměl.⁷⁴ Výše uvedený závěr potvrzuje také judikatura Nejvyššího soudu⁷⁵, jež judikuje, že účinky koncentrace nemohou nastat, pokud o koncentraci a jejích účincích nebudou účastníci poučeni, tudíž tuto povinnost soudu neukládá přímo zákon, ale judikatura.

Pokud se jedná o předvolání k jednání, výslovná poučovací povinnost je zakotvena v rámci § 118b OSŘ až odstavci druhém v souvislosti s přistoupením či záměnou účastníka. V řízeních ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, je poučovací povinnost soudu výslovně obsažena v ustanoveních o koncentraci řízení (§ 250d OSŘ). Z uvedeného plyne, že zákon bezdůvodně

⁷² BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský soudní řád: komentář I, § 1-200za*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 828-829 (§118a).

⁷³ Obdobně SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. Praha: C. H: Beck, 2017, s. 506 (§ 118a).

⁷⁴ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 125-126.

⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

rozlišuje mezi jednotlivými formami zákonných koncentrací. Hamul'áková se domnívá, že v tomto případě přichází v úvahu analogie legis, přičemž zdůvodňuje svůj pohled na věc právě podobností uvedených ustanovení. Jako nejvhodnější variantu pro analogii shledává v ustanovení § 118b odst. 2 OSŘ, neboť považuje poučovací povinnost soudu o koncentraci řízení. až před skončením přípravného jednání za „*konceptně nevhodnou*“ a právní úpravu pro řízení ve věcech, o nichž bylo rozhodnuto jiným orgánem, za příliš specifickou.⁷⁶ Naopak Bureš dovozuje poučovací povinnost z obecné poučovací povinnosti dle § 5 a je toho názoru, že koncentrace řízení nastává ze zákona i v případech, kdy účastníci nebudou o koncentraci řízení poučeni. Nicméně v případě nepoučení jde o vadu, která je samostatným odvolacím důvodem dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ.⁷⁷ Tento názor považují za překonaný s ohledem na níže uvedenou judikaturu, podle níž účinky koncentrace nenastávají, pokud účastníci nejsou poučeni.

Nejvyšší soud se již otázkou poučovací povinnosti soudu ve vztahu ke koncentraci řízení dle § 118b zabýval ve svém rozsudku ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010 a shledal, že nelze činit rozdíly mezi jednotlivými typy koncentrací, neboť by to odporovalo uplatňování principu právní jistoty a zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků.⁷⁸ Z výše uvedeného rozhodnutí vyplývá, že poučení o koncentraci řízení je dle soudní praxe nezbytné pro to, aby účinky koncentrace mohly vůbec nastat, ačkoliv zákon takové poučení vůbec nevyžaduje. Ve stejném rozsudku uvádí také okamžiky, ve kterých je třeba účastníky poučit o následcích koncentrace řízení. První poučení by mělo obsahovat již předvolání k prvnímu jednání, jehož skončením koncentrace nastane, další poučení má následovat v průběhu samotného jednání. Pokud tedy soud nepoučí ve výše uvedených okamžicích, koncentrace řízení nemůže ve vztahu k žádnému z účastníků nastat.

Stejně jako v přípravném jednání, mohou nastat dvě problémové situace. V prvním případě účastníci uvedou rozhodné skutečnosti a navrhnou důkazy k jejich prokázání po skončení

⁷⁶ HAMUĚÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 125-126.

⁷⁷ BUREŠ, Jaroslav. In DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský soudní řád: komentář I*, § 1-200za. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 829 (§118a).

⁷⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010: „*Dovolací soud je přesvědčen, že zajištění spravedlivé ochrany práv a oprávněných zájmů účastníků a uplatnění principu právní jistoty ve věcech projednávaných a rozhodovaných v občanském soudním řízení vyžadují, aby soud (tíž s přihlednutím ke ustanovení § 5 o.s.ř. při plnění své poučovací povinnosti postupoval sbodně (stejně) ve všech případech, v nichž podle ustanovení § 118a odst.1 a 2 o.s.ř.31.8.2012 nastává tzv. koncentrace řízení. Nemají-li být tedy činěny zcela neodůvodněné rozdíly ve výkonu poučovací povinnosti soudu v jednotlivých případech, v nichž dochází ke tzv. koncentraci řízení podle ustanovení § 118b odst.1 a 2 o.s.ř., musí se poučení o tzv. koncentraci řízení a o jejích účincích vždy dostat účastníkům jak předem (v předvolání ke přípravnému jednání, ke jednání nebo ke dalšímu jednání), neboť účastníkům je třeba dát s potřebným předstihem vědět o tom, do kdy mohou v řízení splnit svou povinnost tvrzení a důkazní povinnost, aby se i z tohoto hlediska mohli na jednání připravit, tak také při samotném úkonu (roku) soudu (při přípravném jednání, při jednání nebo při dalším jednání), jebož skončením tzv. koncentrace řízení nastane, neboť je (v zájmu právní jistoty a dalšího "předvídatelného" postupu řízení) nezbytné, aby účastníci vždy - i s přihlednutím ke tomu, že doba, kdy nastane koncentrace řízení nemusí být vždy snadno stanovitelná - bez pochybností věděli o tom, že řízení bude zkoncentrováno a kdy ke tomu dojde, a aby tomu mohli přizpůsobit svůj další postup v řízení.*“

přípravného jednání, případně po uplynutí soudem dodatečně stanovené lhůty. Koncentrace dle § 118b neobsahuje výslovně výjimku z koncentrace řízení jako je tomu u přípravného jednání dle § 114c OSŘ. Vada v postupu soudu však nemůže být k tíži účastníků řízení, tudíž neznamená, že pokud výjimka není výslovně v § 118b OSŘ zakotvena, účastníci by nemohli uvádět nové důkazy a skutečnosti. Pokud by soud nepřihlédl k takto uvedeným skutečnostem či důkazům, může se účastník bránit podáním odvolání na základě § 205 odst. 5 písm. b) OSŘ z důvodu nepřihlédnutí k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo jiným označeným důkazům, přestože k nepřihlédnutí nebyly splněny předpoklady podle § 118b OSŘ. Za situace, kdy soud by byl toho názoru, že výjimku nelze uplatnit, může se odvolatel odvolat z důvodů dle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ, tedy z důvodu, že řízení je stíženo jinou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, v tomto případě nedostatek poučení.⁷⁹

Ve druhém případě, tedy že účastníci po skončení prvního jednání ve věci neuvedou, případně po uplynutí lhůty, nové skutečnosti nebo důkazy vzroste na významu poučení podle § 119a OSŘ. Pokud totiž nebudou účastníci poučení o koncentraci řízení před vyhlášením rozsudku prvního stupně mohou podat odvolání proti tomuto rozhodnutí na základě § 205 odst. 2 písm. f) OSŘ, z důvodu dosud nezjištěného skutkového stavu, neboť právě kvůli nesplnění poučovací povinnosti soudu dle § 119a OSŘ, účastníci mohou uplatňovat nové skutečnosti a navrhopvat důkazy k jejich prokázání. Současně je zde důvod i pro uplatnění dalšího odvolacího důvodu, a sice důvodu dle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ, jímž je vada, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.⁸⁰

Hamuláková uzavírá, že v případě opomenutí poučení dle § 118b se nebude jednat o vadu, která by měla za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, tudíž pokud by byla splněna poučovací povinnost dle § 119a OSŘ, bude se sice jednat o vadu, nicméně se nebude jednat o vadu, proti níž by bylo možné podat odvolání.⁸¹

2.4.3 Poučovací povinnost soudu dle § 119a OSŘ

Před skončením jednání je soud povinen poučit přítomné účastníky o tom, že všechny rozhodné skutečnosti a všechny důkazy musí označit dříve, než ve věc vyhlásí rozhodnutí. Poučení o této koncentraci je poslední možností, jak napravit nepoučení o koncentracích výše uvedených. V případě, že soud opomene řádně poučit přítomné účastníky před vyhlášením rozhodnutí dle § 119a OSŘ, může se účastník odvolat na základě § 205 odst. 2 písm. c) a f) OSŘ, z důvodu stížení

⁷⁹ HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 126-127.

⁸⁰ Tamtéž s. 127.

⁸¹ Tamtéž.

řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci právě z důvodu nepoučení, a současně z důvodu, že dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť jsou tu další skutečnosti nebo důkazy, které dosud nebyly uplatněny.⁸²

Později uplatňované skutečnosti a důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínky § 205a OSŘ. Od ostatních výjimek z neúplné apelace dle § 205a OSŘ se liší právě svou obecností, neboť se nevztahuje pouze na prokázání určitých skutečností, jako je tomu například u skutečností a důkazů, jimiž má být zpochybněna věrohodnost. Hamuláková zastává názor, že v případě, že soud nepoučí účastníky o koncentraci řízení dle § 114c OSŘ, případně dle § 118b OSŘ a soud opomene poučit také dle § 119a OSŘ, mají účastníci možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy pouze takové, které by bylo možno uvádět po zkoncentrování řízení na základě výjimek dle § 118b odst. 1 OSŘ. Dle jejího názoru by jiný postup byl v rozporu s právní úpravou civilního soudního řízení, a to i s ohledem na obsah poučení.⁸³ Domnívám se, že nepoučení o koncentraci soudem prvního stupně musí nahradit až odvolací soud. S ohledem na dříve uvedené jsem toho názoru, že účastníci musí být o účincích koncentrace poučeni, jinak koncentrace nenastane. Podobně rozhodl například Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí ze dne 22. 5. 2017, sp. zn. 32 Cdo 2231/2015, kdy judikoval, že v případě nepoučení účastníků ani podle § 119a odst. 1 OSŘ probíhá odvolací řízení v režimu úplné apelace a neuplatní se tedy ani zákaz novot vyplývající z § 205a odst. 1 OSŘ.

Poučení o koncentraci není samoúčelné, tudíž poučení o této koncentraci se dle Svobody nebude poskytovat v případech skutkově jasných, ve kterých vyjádření a návrhy účastníků nemohou ovlivnit rozhodnutí ve věci samé. Stejně tak se řízení nekonzcentruje v případech vynesení rozsudku pro uznání a rozsudku pro zmeškání, neboť v těchto případech soud nerozhoduje na základě zjištění skutečného stavu, ale na základě skutkových domněnek nebo zákonem předpokládaných fikcí.⁸⁴ Kromě Svobody se k otázce nutnosti poučení vyjadřuje také Jirsa, který ve svém článku uvádí své přesvědčení o tom, že koncentrace může v některých případech nastat i bez výslovného poučení soudem, pokud bude zcela zřejmé z průběhu jednání, že další prostor pro uvedení dalších skutečností a důkazů by byl pouze porušením zásady rovnosti stran a legitimního očekávání účastníka, v jehož neprospěch by druhá strana získala prostor, což by se mohlo stát například odročením jednání nebo nedůvodným oddálením rozhodnutí ve věci samé.⁸⁵ Ani s jedním z výše uvedených závěrů se nemohu ztotožnit, neboť jak jsem několikrát uvedla, judikatura

⁸² HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, s. 123.

⁸³ Tamtéž s. 123-124.

⁸⁴ SVOBODA, Karel. In SVOBODA, Karel (ed). *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 525.

⁸⁵ JIRSA, Jaromír. *Zamyšlení nad zákonnou koncentrací – aneb, není-li koncentrace v mysli, je v zákonu k ničemu* [online]. *pravniprostor.cz*, 22. dubna 2014 [cit. 25. října 2018]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/zamysleni-nad-zakonnou-koncentraci-aneb-neni-li-koncentrace-v-mysli-je-v-zakonu-k-nicemu>>.

vyžaduje řádné poučení pro to, aby účinky koncentrace vůbec nastaly. Soudce navíc ani nemůže vědět, zda účastník nemůže tvrdit další rozhodné skutečnosti nebo navrhnout důkazy, proto se domnívám, že i v případech, které jsou skutkově jasné, má být poučení účastníků o účincích koncentrace ze strany soudu vyžadováno.

3 Koncentrace řízení a právo na spravedlivý proces

Právo na spravedlivý proces představuje soubor komponentů, které se uplatňují v rámci soudní ochrany. Obsah práva na spravedlivý proces vychází nejen z Listiny základních práv a svobod, ale také musíme zohlednit Evropskou úmluvu o ochraně lidských práv a základních svobod, která v čl. 6 každému zakotvuje právo na to, aby jeho záležitost byla spravedlivě, veřejně a v přiměřené lhůtě projednána nezávislým soudem, zřízeným zákonem, který rozhodne o jeho občanských právech nebo závazcích. Současné pojetí práva na spravedlivý proces vychází kromě Listiny základních práv a svobod a Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a svobod také z jejich výkladů Ústavním soudem a judikatury Evropského soudu pro lidská práva.⁸⁶ Z jednotlivých zásad, které jsou pro složku práva na spravedlivý proces nejdůležitější, jsou dle mého názoru pro účel koncentrace řízení zásady rovnosti a projednání věci bez zbytečných průtahů.

3.1 Porušování zásady koncentrace řízení a právo na spravedlivý proces

Je logické, že účastníci budou chtít všemožně koncentraci řízení obejít tak, aby měli vždy možnost uvádět nové skutečnosti a důkazy, které by hrály v jejich prospěch. Ovšem pokud se snaží obejít koncentraci řízení také soud, je to ještě větší problém.

Účinky koncentrace nenastanou v případě, kdy soud úmyslně nebo nevědomky nepoučí účastníky o koncentraci řízení. Může se tak stát v podobě nepoučení o formální podstatě koncentrace řízení, tedy že ke konci přípravného nebo prvního jednání ve věci dojde k nastolení skutkového a důkazního stopstavu, případně nepoučí konkrétní účastníky o hrozícím neúspěchu ve sporu. Nepoučení o materiální či formální koncentraci řízení je bohužel poměrně častou praxí soudu. Svoboda ovšem tento jev pouze nekritizuje, ale naopak uvádí, že je to právě soud, který jako jediný může vybrat mezi procesními postupy při řešení konkrétních záležitostí. Soud volí postup, kterým se řízení bude řídit, a to bez ohledu na to, zda je tento postup procesně správný či nikoliv. Pokud tedy soud nebude v konkrétním případě vhodné a účelné koncentraci řízení aplikovat, nelze ji podle Svobody jakkoliv vynuocovat. Na podporu svého tvrzení uvádí argumenty a protiargumenty, které jsou stranami vzneseny po prvním jednání, nemůže soud ignorovat s odvoláním na účinky zkoncentrování řízení. Samotní účastníci totiž neměli povinnost reagovat na tvrzení protistrany, která nebyla prokázána za nepochybná. Navíc pokud by se soud odvolal na rigidní úpravu civilního procesu, docházelo by pravděpodobně k nespravedlivému rozhodování ve věci samé. Koncentrace řízení a střetávání se protichůdných zájmů tedy stojí přímo proti sobě

⁸⁶ KŘIVÁČKOVÁ, Jana. In SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Praha: C.H. Beck, 2014, s. 17.

v případech, kdy není možné požadovat na účastnících, aby uváděli všechny potenciální námitky, které by mohl použít na obranu proti tvrzení druhé strany. Tato situace nebude nastávat samozřejmě ve všech případech, ale hlavně a obzvláště v případech složitějších, například v řízeních, jejichž předmětem bude širší vypořádání podílového spoluvlastnictví. V takových případech se totiž často dokazování stočí směrem, které na počátku řízení nemohl žádný z účastníků předpokládat, a je tedy na místě, aby byla nová důkazní tvrzení brána v potaz s ohledem na dosavadní důkazní vývoj. Soud tak kvůli takto nepřehledné důkazní situaci prolomí zákonnou koncentraci řízení, jejíž účinky pominou, nicméně k takovém prolomení nedojde v případech, kdy účastník neuvedl svá tvrzení proti druhé straně vlastním zaviněním, neboť následující skutkový vývoj měl a mohl předpokládat. Svoboda ve svém článku nakonec uzavírá, že zákonná úprava je příliš zjednodušující a klade důraz na potřebu účastníků aktivně reagovat na skutkový vývoj sporu, který byl v době koncentrace očekávaný. Pokud koncentrace může ztratit účinky z vůle soudu, případně, že ke skončení prvního a pravděpodobně také přípravného dojde až tehdy, kdy to soudce uzná za vhodné, je otázkou, zda zákonná koncentrace jako taková vůbec reálně existuje.⁸⁷

Osobně nemohu souhlasit se Svobodou ve věci volby soudu při koncentrování řízení. Na podporu uvádím nálezn Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. zn. II. ÚS 385/15: „*Jde o zákonný zákaz adresovaný soudu, nikoliv o prostor k uvážení soudce, který by se promítl do rozhodnutí o věci závěrem, zda účastník splnil povinnost tvrzení a povinnost důkazní.*“ Z výše uvedené judikatury dovozují, že soud nemá pravomoci pro to, aby vybíral procesní postup podle svého uvážení. Z tohoto důvodu nemůžu souhlasit s názorem Svobody o tom, že je to právě soud, kdo má vybírat procesní postup, ať už je správný či ne. S argumentem spravedlivého rozhodování se rovněž nemohu ztotožnit, neboť se domnívám, že pokud by soudy samy mohly rozhodovat o tom, jaký postup si zvolí, mohlo by právě toto způsobit nespravedlivé rozhodování ve věci. Domnívám se, že při současné úpravě civilního řízení by se mělo řízení řídit přesnými formálními požadavky stanovenými zákonem.

Zákonná koncentrace není pouze omezením účastníka řízení v právu uvádět skutečnosti a důkazy k jejich prokázání, ale také závazkem soudu chránit poctivého účastníka před obstrukcemi a naplnit zásadu rozhodnutí při jediném jednání, tedy aby rozhodl včas. Koncentraci může soud obejít například tím, že poučí o koncentraci až v nejzazší okamžik řízení, a pokud odročuje, tak nepoučí ke konci prvního jednání, ale až u několikátého odročeného jednání, případně je nařízení přípravné řízení před koncem přerušeno s účastníci jsou neustále poučováni o povinnosti dotvrdit rozhodné skutečnosti a navrhnout důkazy k jejich prokázání dle ustanovení § 118a odst. 1 a 3 OSŘ. Soudcovská koncentrace byla nahrazena zákonnou koncentrací právě proto, aby skutkový a důkazní stopstav nastal bez ohledu na rozhodnutí soudu. Zákon nepředpokládá, že by soud měl

⁸⁷ SVOBODA, Karel. Proč nefungují české koncentrace?. *Právní rozhledy*, 2013, č. 22, s. 776.

koncentraci obcházet, tudíž žádná ustanovení na zabránění obejití soudem zákon neobsahuje, nicméně dle Jirsy se může účastník, v jehož neprospěch je koncentrace soudem obcházena, bránit proti tvrzením a důkazům, které byly navrženy po koncentrační tečce dle § 123 OSŘ, a namítat nezákonnost důkazů, ke kterým soud přihlédne a provede právě po tomto okamžiku řízení, neboť takové důkazy jsou v rozporu s čl. 90 Ústavy, ve kterém je stanoven účel stanovení soudů, jímž má být právě ochrana práv. Účastníkovi, který toto namítá může být v zásadě jedno, jaký skutkový stop stav nastane, neboť ten postihne hlavně nepoctivou stranu řízení, která se nepřipravila na řízení.⁸⁸

V tomto okamžiku se tedy dostáváme k hlavní výzkumné otázce této práce, tedy zda-li je obcházením koncentrace řízení porušováno ústavně zaručené právo na spravedlivý proces. S ohledem na výše uvedené musím uzavřít, že problémem nebude poučování o účincích koncentrace řízení, ale bude jím právě přihlédnutí soudu k důkazům, které byly účastníky uvedeny po zkoncentrování řízení. Pokud by totiž soud přihlédl k důkazům po zkoncentrování řízení, aniž by byla naplněna alespoň jedna z výjimek dle §118b odst. 2 OSŘ, šlo by o nezákonný důkaz a jeho použitím by byl celý proces zatížen vadou nespravedlivého procesu. Vycházím především z předpokladu, že v rámci sporného řízení se uplatňuje princip kontradiktornosti a zásada rovnosti stran, přičemž právě rovnost stran je nejdůležitější složkou spravedlivého procesu v rámci civilního řízení. V rámci civilního řízení nelze jakkoli vykládat nebo aplikovat ustanovení občanského soudního řádu ke zvýhodnění jednoho z účastníků na úkor druhého účastníka, nebo aby měl příznivější postavení zejména při dokazování nebo při hodnocení důkazů.⁸⁹

Domnívám se tedy, že samotné porušení poučovací povinnosti o koncentračních účincích, a tudíž obcházení zásady koncentrace řízení, porušením práva na spravedlivý proces není, bude jím až s ohledem na konkrétní případ právě přihlédnutím k důkazům po zkoncentrování řízení, kdy se porušuje jeden z komponentů spravedlivého procesu, jímž je rovnost účastníků.

3.2 Zachování práva na spravedlivý proces při současné úpravě koncentrace řízení

Civilní soudní řízení by nemělo směřovat k prosazování fiktivních subjektivních hmotných práv, ale mělo by naopak chránit skutečná práva a existující povinnosti. Obdobný názor vyslovuje

⁸⁸ JIRSA, Jaromír. *Zamyšlení nad zákonnou koncentrací – aneb, není-li koncentrace v mysli, je v zákonu ke ničemu* [online]. *pravni prostor.cz*, 22. dubna 2014 [cit. 25. října 2018]. Dostupné na <<http://www.pravni-prostor.cz/clanky/procesni-pravo/zamysleni-nad-zakonnou-koncentraci-aneb-neni-li-koncentrace-v-mysli-je-v-zakonu-k-nicemu>>.

⁸⁹ DRÁPAL, Ljubomír. In DRÁPAL, Ljubomír (ed). *Občanský soudní řád: komentář. I, II*. 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, s. 95 (§18).

Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08, tedy že v případě, kdy nebudou prosazována skutečná, ale pouze domnělá práva či povinnosti, je popřena ochranná funkce civilního práva procesního a tím je narušena právní jistota. Výše uvedené ovšem nepopírá možnost existence rozsudků, které neodpovídají skutečnému uspořádání poměrů například v důsledku neunesení břemene tvrzení či důkazního.⁹⁰

Obecným účelem civilního procesu je snaha o spravedlivé vyřešení věci, přičemž spravedlnost má být kromě nalezení také účinně prosazena. Zatímco nalezení je soulad s hmotným právem, účinné je takové prosazení, které je pro sporné strany ještě významné. V případě porušení kumulativního naplnění obou podmínek, není naplněna ochranná funkce civilního soudního řízení a nelze tak hovořit o spravedlivé ochraně, neboť rozhodnutí, které je sice věcně správné, ale je rozhodnuto pozdě nebo rozhodnutí, které je vydáno rychle, ale je věcně nesprávné, jsou k ničemu.⁹¹

V posledních letech jsou tendence celkově zrychlit civilní procesní řízení. Avšak Lavický namítá, že je tak činěno naprosto nevhodnými prostředky nebo tyto prostředky zabráňují pravdivému objasnění skutkového stavu. Jako příklad nevhodného prostředku uvádí právě neustálé zpřísnování úpravy koncentrace řízení. Dle jeho názoru koncentrace zasahuje do práva na spravedlivý proces, konkrétněji do jeho složky práva na slyšení. Ve sporných řízeních se uplatňuje zásada kontradiktornosti, na jedné straně žalobce na druhé žalovaný. Při objasňování skutkového stavu se vychází z tvrzení a uvádění důkazů obou stran. Pokud tedy žalobce uvádí skutečnosti, které se od skutečného skutkového stavu odchyľují, je na žalovaném, aby tato tvrzení vyvrátil a uvedl na podporu svých opačných tvrzení důkazy. Aby k vyvracení tvrzení stran mohlo vůbec dojít, musí mít strany prostor k jejich procesní aktivitě. V tomto ale Lavický shledává problém. Dle jeho názoru je totiž čas k tvrzení a prokázání rozhodných skutečností mizivý, neboť skutečnosti a důkazy k jejich prokázání mohou účastníci právě kvůli koncentraci řízení ještě před samotným prováděním dokazování soudu. Z toho plyne snaha účastníků, a především také soudu, koncentraci řízení tak, jak je současně upravena, obcházet. Lavický tak považuje za alarmující, když občanský soudní řád neumožňuje stranám dostatečně objasnit skutkový stav, neboť cíl civilního soudního řízení, jímž je odstranění konfliktu, nemůže být naplněn. To vede ke snížení důvěryhodnosti v ochrannou funkci civilního soudního řízení, a tím pádem také ke snaze řešení sporů nejrůznějšími svémocnými způsoby.⁹²

Chalupa je stejného názoru, tedy že koncentrace řízení tak, jak je aktuálně upravena, zasahuje do práva na spravedlivý proces. Toto porušení shledává kromě nemožnosti účastníka

⁹⁰ LAVICKÝ, Petr. Způsoby a limity urychlování civilního řízení soudního. In LAVICKÝ, Petr (ed.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 39.

⁹¹ Tamtéž s. 39 – 40.

⁹² Tamtéž, s. 44-45.

vyjádřit se k tvrzením a důkazním prostředkům protistrany také v celkovém výsledku dokazování v rámci řízení. Účastníci mají ve sporném řízení na základě projednací zásady odpovědnost za úplné zjištění skutkového stavu, nicméně koncentrace prakticky takovému zjištění brání. Procesní úprava tedy nezaručuje ústavněkomfortní průběh civilního řízení.^{93,94}

Pokud jde o koncentraci řízení po prvním, případně přípravném jednání, je stop stav navozen příliš brzy, a omezení, které ze zkoncentrovaného řízení vycházejí, nemají dostatečně pružné a citlivé řešení. Vhodnější koncepce koncentrace řízení je dle Chalupy neúplná apelace, tedy koncentrace řízení a v tom případě omezení účastníků možnosti uvádět skutečnosti a navrhopvat důkazy k jejich prokázání až k okamžiku vyhlášení rozhodnutí ve věci samé soudem prvního stupně. Kromě toho, že ji shledává smysluplnější, splňuje také záměr zákonodárce zrychlit řízení, když zabraňuje protahovat celé řízení tím, že skutkový stav je zjištěn před případným odvolacím řízením. Současně tento typ koncentrace napomáhá lépe naplnit účel odvolacího řízení, jímž je přezkum a odstranění pochybení soudu prvního stupně.⁹⁵ Domnívám se, že pokud by koncentrace řízení měla nastat až k okamžiku vyhlášení rozhodnutí, celková délka řízení, obzvláště u případů složitějších, protáhla na tolik, že by rozhodnutí ve věci sice přišlo, ale pravděpodobně pozdě a tím by nebylo naplněno legitimní očekávání včasného rozhodnutí ve věci a ochrana práv účastníků.

Jirsa je jedním ze zastánců koncentrace řízení, což zdůvodňuje ochranou práva na spravedlivý proces účastníka, který se žalobou obrátí na soud s legitimním očekáváním včasného rozhodnutí soudu. Kdyby totiž koncentrace řízení nebyla, účastníci by mohli navrhopvat nové a nové skutečnosti a nové a nové důkazy, které by vydání konečného rozhodnutí oddalovalo. Pohled na koncentraci řízení jako na sankci nebo omezení účastníků, které zabraňuje nalezení spravedlnosti, není správný. Záměr koncentrace je naopak ochránit účastníka, který v řízení plní své povinnosti, spolupracuje se soudem. Odpůrci pak vytýkají koncentraci řízení hlavně omezování aktivity účastníků řízení a donucování soudu rychleji rozhodnout, a tím pádem taky zabraňuje pečlivému nacházení spravedlnosti. Jenže obecně platí, že pokud spravedlnost přijde pozdě, jako by nebyla nalezena. Příliš pečlivé nalézání spravedlnosti má tedy úplně opačný efekt, zejména prodlužováním celkové délky řízení, případně nepřijatelné vyšetřovací činnosti soudu, která do kontradiktorního sporného řízení nepatří.⁹⁶ S tímto závěrem se ztotožňuji. Jsem toho názoru, že

⁹³ CHALUPA, Radim. Dilemata koncentrace řízení. In LAVICKÝ, Petr (ed.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 52.

⁹⁴ Obdobně např. SVOBODA, Karel. Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 3, s. 22.

⁹⁵ LAVICKÝ, Petr. Způsoby a limity urychlování civilního řízení soudního. In LAVICKÝ, Petr (ed.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 39.

⁹⁶ JIRSA, Jaromír. *Zamyšlení nad zákonnou koncentrací – aneb, není-li koncentrace v mysli, je v zákonu k ničemu* [online]. www.pravniprostor.cz, 22. dubna 2014 [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/procesni-pravo/zamysleni-nad-zakonnou-koncentraci-aneb-neni-li-koncentrace-v-mysli-je-v-zakonu-k-nicemu>>.

napadené věci na soud se musí řešit co nejdříve a je právě na účastnících, aby se aktivně zapojovali do celého procesu řízení, na jehož výsledku mají zájem. Koncentraci řízení nepovažuji za omezování účastníků a v konečném důsledku ani neshledávám porušování spravedlivého procesu. Vždyť pokud má koncentrace nastat, jsou účastníci poučováni, pokud pak nejsou poučeni, koncentrační účinky nenastanou a současně úprava nezapomíná ani na výjimky z koncentrace.

4 Úprava de lege ferenda

Ačkoliv jsem v předchozí kapitole vyjádřila názor, že aktuální úprava je v souladu s právem na spravedlivý proces, úprava obsahuje pár nedostatků, jež jsou rozebrány níže.

Koncentrace řízení je dle některých autorů přínosem, nicméně jsou toho názoru, že koncentrace nesmí být jakákoli.⁹⁷ Současná právní úprava byla sice zavedena za účelem celkového zrychlení řízení, avšak tento záměr se nepodařilo naplnit. Účastníci řízení z obav zmeškání tvrzení a dokázání skutečností uvádí skutečnosti takové, které v řízení nejsou ani potřeba. Touto procesní opatrností se tedy reálná délka řízení nezkracuje, ale naopak prodlužuje.⁹⁸

Celkově rozlišujeme tři modely koncentrací řízení a sice, koncentraci zákonnou, soudcovskou a smíšenou. Soudcovská koncentrace byla upravena v ustanovení § 118c OSŘ, nicméně byla zrušena účinností novely zákonem č. 7/2009 Sb. V současné úpravě ji nenalezneme, ale Chalupa uvažuje o přínosu jejího znovuzavedení, avšak úprava by se měla dle jeho názoru od předchozí lišit.⁹⁹

Pokud by soudcovská koncentrace měla být znovu zavedena, měla by se podle Chalupy lišit hned v několika směrech. V první řadě by se řízení nekonzcentrovalo z vůle účastníka, tedy po jeho návrhu, ale z vůle soudu. Ten by měl mít pravomoc vydat usnesení, jímž by stanovil lhůtu, do které mohou účastníci ještě dále tvrdit skutečnosti a označovat důkazy. Výjimky uvedené v ustanovení § 118b OSŘ by se na soudcovskou koncentraci vztahovaly také, nicméně by se měly rozšířit o další, které navrhl pro zákonnou koncentraci, jejíž modifikaci rozebírám níže. Tato koncentrace řízení by neměla být přísná, ale měla naopak zohledňovat postupné tvrzení skutečností a označování důkazů a jejich vliv na celkovou délku řízení. Z projednání a prokázání by tak měly být vyloučeny pouze ty skutečnosti, které by nepřiměřeně prodloužily délku řízení, aniž by to odpovídalo dosavadnímu průběhu. Dle Chalupy by měl soudce mít možnost odložit zkoncentrování řízení, pokud se v průběhu řízení ukáže, že zkoncentrování řízení je vhodnější až k pozdějšímu okamžiku. V případě změny žaloby by se při soudcovské koncentraci měla také původní koncentrace vyrušit a současně s připuštěním změny žaloby by měl soudce stranám určit novou lhůtu pro tvrzení skutečností a jejich prokázání.¹⁰⁰ Domnívám se, že je to právě soud, který nejlíp může reagovat na průběh a vývoj celého řízení. Proto shledávám možnost odložení zkoncentrování za vcelku vhodnou. Nemohu se ovšem ztotožnit s jedinou podmínkou, kterou Chalupa pro možnost odložení koncentrace řízení uvádí. V tomto případě bych se inspirovala slovenskou právní

⁹⁷ CHALUPA, Radim. Dilemata koncentrace řízení. In LAVICKÝ, Petr (ed.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 49.

⁹⁸ Tamtéž s. 52.

⁹⁹ Tamtéž s. 55.

¹⁰⁰ Tamtéž s. 56.

úpravou, ve které se po účinnosti nového slovenského sporového poriadku (zákon č. 160/2015 Z. z., dále jen CSP) uplatňuje jak koncentrace zákonná, tak soudcovská. Podle § 154 CSP mohou strany svá tvrzení a důkazy uvádět až do vyhlášení usnesení, kterým se ukončuje dokazování, čímž je zakotvena zákonná koncentrace řízení. V § 153 je pak zakotvena soudcovská koncentrace, která stranám stanovuje povinnost tvrdit a prokazovat včas, přičemž upravuje, že tvrzení a důkazy nejsou označeny včas, pokud je strana mohla předložit už dříve, kdyby jednala pečlivě s ohledem na hospodárnost a rychlost řízení. Soud tedy bude rozhodovat o tom, zda tvrzení a důkazy byly v rámci řízení uplatněny včas. V tomto lze spatřit silnou inspiraci německou úpravou, která vychází z možnosti odmítnutí později uvedených tvrzení a důkazů stran teprve tehdy, pokud by připuštěním těchto opožděných tvrzení a důkazů znamenalo prodloužení řízení a opoždění by spočívalo ve hrubé nedbalosti (§ 296 odst. 2 ZPO). Jsem tedy pro soudcovskou koncentraci, ovšem pouze za předpokladu, že kromě podmínky, že nebude přihlédnuto ke skutečnostem nebo důkazům, které by nepřiměřeně prodloužili délku řízení, by byla zavedena také podmínka, aby ke skutečnostem nebo důkazním návrhům nepřihlížel taky v případě, že účastník tak mohl učinit už dříve, kdyby jednala pečlivě s ohledem na hospodárnost a rychlost řízení. Odpovědnost účastníků ve sporném řízení by byla větší právě pro to, že by účastníky nutila postupovat v řízení efektivně a opatrně. Problém by mohl nastat v případech, kdy by soud poskytoval dodatečné lhůty ke splnění procesních povinností jen jedné ze stran. Proto jsem toho názoru, že takové poučení by mělo být podobně jako nepřihlédnutí k některému z důkazů dostatečně odůvodněno v rozhodnutí, aby se přecházelo porušování práva na spravedlivý proces jedné ze stran.

Objevují se také názory, že soudcovská koncentrace by měla být skutečně zavedena i s ohledem na aktuální vývoj úprav koncentrace řízení v jiných státech, ale také s hledem na doporučení rady Evropy.^{101, 102}

Současná úprava zákonné koncentrace je však kromě chybějící soudcovské koncentrace dle Chalupy téměř dostačující, nicméně přichází se třemi možnými modifikacemi pro lepší funkci. Jako první uvádí, že koncentrace řízení nebude spojována s koncem přípravného jednání. Za druhé by byla účastníkům uložena povinnost tvrdit a prokazovat skutečnosti s dostatečným předstihem tak, aby se s tvrzeními a důkazními návrhy mohla protistrana seznámit před jednáním a na samotném jednání tak měla protistrana možnost na ně reagovat. Třetí modifikace by rozšířila okruh

¹⁰¹ Doporučením Rady Evropy R (84) 5 o principech navržených ke zlepšení fungování justice: „*Strana sporu, která byla povinná učinit určitý procesní úkon a která tento úkon nepodnikne ve lhůtě stanovené soudem nebo zákonem, má být postižena procesní sankcí. V závislosti na okolnostech případu může taková sankce spočívat například v tom, že dotčené straně nebude umožněno příslušný procesní úkon učinit, nebo jí bude uložena povinnost nahradit způsobenou újmu, zaplatit náklady nebo pokutu, nebo může dojít i ke zastavení řízení.*“

¹⁰² SZALONNÁS, Ondřej. *Za návrat soudcovské koncentrace* [online]. epravo.cz, 20. května 2016 [cit. 15. června 2019]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/za-navrat-soudcovske-koncentrace-101462.html>>.

skutečností, které je možno uvádět po zkoncentrování řízení i na tvrzení a důkazní prostředky protistrany, které nebyly uvedeny právě s výše uvedeným dostatečným předstihem, případně pokud by směřovali proti výsledkům dokazování. Mimo tyto tři modifikace považuje Chalupa za vhodné umožnit uvádět nové skutečnosti a důkazy v případě připuštění změny žaloby, pokud bude ve změněné žalobě vylíčen nový skutkový stav. Pokud jde o to, která z koncentrací je vhodnější, nepřiklání se ani k jedné čisté variantě. Pravděpodobně by mělo jít o koncentraci, která bude kompromisem mezi zákonnou a soudcovskou koncentrací. Chalupa je toho názoru, že by se i nadále měla aplikovat koncentrace zákonná, vylepšená o navrhované modifikace, přičemž tato modifikovaná koncentrace by obsahovala také prvky koncentrace soudcovské.¹⁰³ Osobně nevidím důvod, proč by nemohla koncentrace řízení nastat hned po přípravném jednání tak, jak nastává podle současné právní úpravy. Účastníci jsou poučováni o účincích koncentrace již v předvolání k přípravnému jednání a pak znovu před skončením přípravného jednání. Účastník by měl být schopen uvést všechny rozhodné skutečnosti a uvést důkazy k jejich prokázání i v této fázi řízení. Vždyť v případě nezaviněného neuvedení některých skutečností nebo navrnutí důkazů lze uplatnit výjimku z koncentrace řízení dle § 118b odst.1 OSŘ. První dvě modifikace nepovažuji za použitelné s ohledem na to, jak jsem se vyjádřila výše. Třetí modifikace současně vyplývá z judikatury¹⁰⁴.

Zákonodárce se pokusil o rekonstrukci občanského soudního řádu, jejíž věcný záměr¹⁰⁵ se vůbec neseťkal s úspěchem u odborné veřejnosti¹⁰⁶. V souvislosti s koncentrací řízení věcný záměr v bodech 149-151 uvádí, že: „*stávající právní úprava koncentrace řízení se v praxi ukázala jako neživotná; o tom svědčí v první řadě skutečnost, že je obcházena dokonce ze strany soudů (např. tím, že soud úmyslně neposkytne stranám poučení o koncentraci řízení podle § 118b odst. 1 OSŘ, srov. též R 98/2013). Jednotná „koncentrační hranice“, jež v mnoha případech představuje zábranu úplnému a spravedlivému projednání věci, se proto opouští.*“ Podle záměru se úprava tvrzení skutečností a jejich prokazování nechala inspirovat rakouskou úpravou, kdy se nepřihlíží ke skutkovým tvrzením a důkazním návrhům, které strana učinila opožděně z hrubé nedbalosti a jejichž připuštěním by se projednávání značně protáhlo. S tímto ale nesouhlasí Soudcovská unie, která připoustí, že současná právní úprava sice není dostatečná, ale

¹⁰³ CHALUPA, Radim. Dilemata koncentrace řízení. In LAVICKÝ, Petr (ed.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 55-57.

¹⁰⁴ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 32 Cdo 4182/2016.

¹⁰⁵ Věcný záměr civilního řádu soudního, 2017. Dostupný na: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf.

¹⁰⁶ Např. TOMÍČEK, Petr. *Civilní kolegium Nejvyššího soudu schválilo aktuální materiál, v němž se opět kriticky vyjadřuje k návrhu věcného záměru nového civilního řádu soudního* [online]. nsoud.cz, 30. dubna 2018 [cit. 7. srpna 2019]. Dostupné na http://www.nsoud.cz/Judikatura/ns_web.nsf/web/Proverejnostamedia~TiskovezpravyNejvyssihosoudu~Civilni_kolegium_Nejvyssiho_soudu_schvalilo_aktualni_material_v_nemz_se_opet_kriticky_vyjadruje_k_navrhu_vecneho_zameru_noveho_civilniho_radu_soudniho~

tím spíše by se měla na základě nabytých skutečností zakotvit přesnější právní úprava, neboť dle jejího názoru zrušení koncentrace řízení je krokem zpět.¹⁰⁷ Osobně si myslím, že zrušení koncentrace řízení, která má celkově zrychlit a zefektivnit řízení, je skutečně šlápnutím vedle. Z věcného záměru sice vyplývá, že soud může zabránit přednesu nových skutečností a důkazů, avšak se obávám, že by mohlo snadno docházet k porušování rovnosti stran, neboť věcný záměr už se nevěnuje možnosti reakce na takto připuštěné uvedení skutečností a důkazů. Nicméně se domnívám, že k možnosti reakce na nová tvrzení a navržené důkazy bychom mohli dojít při výkladu. Zákonná koncentrace tak jak je upravena nyní, by tedy dle mého názoru neměla být vypuštěna úplně, ale jak uvádím výše, měla by být doplněna znovu koncentrací soudcovskou.

¹⁰⁷ Stanovisko k navrhovanému věcnému záměru nové úpravy civilního procesního práva ze dne 29.6.2018. Dostupné na: <http://www.soudci.cz/zpravy-a-stanoviska/pohledy-a-nazory/2938-stanovisko-k-navrhovanemu-vecnemu-zameru-nove-upravy-civilniho-procesniho-prava.html>

5 Závěr

Hlavním vymezeným cílem této práce bylo kritické zhodnocení institutu koncentrace řízení tak, jak je aktuálně v rámci české civilního soudnictví upravena, v souvislosti s právem na spravedlivý proces. Než jsem mohla přistoupit k hodnocení úpravy a důsledcích právní úpravy koncentrace řízení pro právo na spravedlivý proces, musela jsem se nejdříve zaobírat teoretickou stránkou koncentrace řízení.

V první kapitole jsem se tedy zaměřila převážně na teoretickou část mé diplomové práce. Koncentraci řízení jsem si vymezila jako limit, do kterého je možno uvádět rozhodné skutečnosti ve věci samé a označovat důkazy k jejich prokázání. Rozlišuji jednotlivé typy koncentrací, uvádím výjimky z koncentrace řízení. Dále se zabývám poučovací povinností ve vztahu ke koncentračním účinkům.

Aby mohly nastat účinky koncentrace řízení, je nutné účastníky o koncentraci poučit, a to jak po formální stránce, tak po stránce materiální. Zákon zvláštní poučovací povinnost o koncentračních účincích výslovně nezakotvuje, nicméně pomocí výkladu a judikatury (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010), poučovací povinnost dovodíme. Například současná úprava koncentrace řízení rozlišuje poučovací povinnost v rámci přípravného jednání, kdy je soud povinen ze zákona přítomné účastníky poučit, a poučovací povinnost pro koncentraci dle § 118b OSŘ zcela chybí. Obecná poučovací povinnost dle § 5 OSŘ platí, účastník se tedy dozví, že má povinnost tvrdit a prokazovat, nicméně tato obecná poučovací povinnost již nehovoří o tom, kdy přesně v rámci řízení má soud účastníky poučit a stejně tak zde chybí obsah poučení, nicméně okamžik poučení i konkrétní obsah dnes již stanovuje judikatura.

V případě nepoučení o účincích koncentrace řízení v přípravném jednání dle § 114c jsem musela rozporovat názor, že nepoučení v přípravném jednání nevyvolává samo o sobě žádné právní následky. Jestliže samostatné (bez návaznosti na § 119a) nepoučení o koncentraci není vadou, vůči které by se mohl uplatnit některý z odvolacích důvodů, vyvstala mi na mysl otázka, zda je úprava koncentrace pro přípravné jednání vůbec nutná. Jelikož koncentrace řízení je zásadou, která má celkově zrychlit a zefektivnit řízení, pak musím přiznat, že ano, neboť čím dříve má nastat skutkový a důkazní „stopstav“, tím více jsou účastníci tlačeni k procesní aktivitě. Nenaplnění poučovací povinnosti o zkoncentrování dle § 114c ze strany soudu, které by bylo odloženo až na poučení dle § 119a OSŘ by mohlo prodlužovat zbytečně celkovou délku řízení, neboť účastníci by za těchto okolností měli možnost uvádět nové a nové skutečnosti či důkazy až právě k okamžiku vyhlášení rozsudku. Domnívám se, že soud může napravit svá procesní pochybení a poučit o koncentraci řízení i v rámci poučení dle § 118a OSŘ a tím „napravit“ (dle mého názoru však nejde přímo o náhradu poučení, které má být před koncem přípravného jednání) zkoncentrování řízení.

V ostatních případech nepoučení jsem uzavřela, že se jedná o vadu, která zakládá odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ.

V souvislosti s poučením jsem se zabývala také obcházením koncentrace a vlivem na zachování práva na spravedlivý proces. Dle mého názoru, nebude porušení poučovací povinnosti ze strany soudu o účincích koncentrace řízení porušením práva na spravedlivý proces, ale bude jím právě přihlídnutí soudu k důkazům, které byly účastníky uvedeny po zkoncentrování řízení. Pokud by totiž soud přihlédl k důkazům po zkoncentrování řízení, aniž by byla naplněna alespoň jedna z výjimek dle §118b odst. 2 OSŘ, šlo by o nezákonný důkaz a jeho použitím by byl celý proces zatížen vadou nespravedlivého procesu.

Dále jsem se zabývala ohrožením práva na spravedlivý proces samotným zakotvením koncentrace řízení v právním řádu. Jsem toho názoru, že napadené věci na soud se musí řešit co nejdříve a je právě na účastnících, aby se aktivně zapojovali do celého procesu řízení, na jehož výsledku mají zájem. Koncentraci řízení nepovažuji za omezování účastníků a v konečném důsledku ani neshledávám porušování spravedlivého procesu. Vždyť pokud má koncentrace nastat, jsou účastníci poučováni, pokud pak nejsou poučeni, koncentrační účinky nenastanou a současně úprava nezapomíná ani na výjimky z koncentrace.

V poslední kapitole jsem se vypořádala s úpravou de lege ferenda, ve které se do jisté míry ztotožňuji s již navrhnutou odbornou veřejností. Inspirovala jsem se hlavně ve slovenské právní úpravě a jejich zakotvením soudcovské koncentrace řízení, která byla v našem právní řádu zrušena. Navrhuji tedy znovuzavedení soudcovské koncentrace řízení, neboť se domnívám, že pružnost koncentrace řízení by nebyla na škodu ani českému civilnímu soudnictví. V případě, že by se česká úprava inspirovala německou, potažmo slovenskou právní úpravou koncentrace řízení, civilní řízení by ztratilo na přílišné formálnosti a soud by v takovém případě mohl, kromě využití svého uvážení ve vztahu ke včasnosti tvrzení a dokazování ze strany účastníků, také aktivně reagovat na vývoj probíhajícího řízení. Odpovědnost účastníků ve sporném řízení by byla větší právě pro to, že by účastníky nutila postupovat v řízení efektivně a opatrně. Problém by mohl nastat v případech, kdy by soud poskytoval dodatečné lhůty ke splnění procesních povinností jen jedné ze stran. Proto jsem toho názoru, že takové poučení by mělo být podobně jako nepřihlídnutí k některému z důkazů dostatečně odůvodněno v rozhodnutí, aby se přecházelo porušování práva na spravedlivý proces jedné ze stran.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Knihy a komentáře

DRÁPAL, Ljubomír a kol. *Občanský soudní řád: komentář. I, II.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 2500 s.

DRÁPAL, Ljubomír, BUREŠ, Jaroslav. *Občanský soudní řád: komentář I, § 1-200za.* 1. vydání. Praha: C.H. Beck, 2009, 3328 s.

HAMULÁKOVÁ, Klára. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení.* Vyd. 1. Praha: Leges, 2010, Teoretik, 192 s.

JIRSA, Petr a kol. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář : podle stavu k 1.4.2014 - Kniha II.* 1. vydání. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, 601 s.

KÜHN, Zdeněk. *Aplikace práva ve složitých případech: k úloze právních principů v judikatuře.* Praha: Nakladatelství Karolinum, 2002, 419 s.

LAVICKÝ, Petr. *Občanský soudní řád (§ 1 až 250l). Řízení sporné. Praktický komentář.* Praha: Wolters Kluwer ČR, 2016. 1116 s.

OSINA, Petr. *Teorie práva.* Praha: Leges, 2013, 240 s.

SVOBODA, Karel a kol. *Občanský soudní řád: komentář. 2. vydání.* Praha: C. H: Beck, 2017, 1632 s.

SVOBODA, Karel, ŠÍNOVÁ, Renáta, HAMULÁKOVÁ, Klára. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení.* Praha: C.H. Beck, 2014, 464 s.

TRYZNA, Jan. *Právní principy a právní argumentace: k vlivu právních principů na právní argumentaci při aplikaci práva.* Praha: Auditorium, 2010, Studie, 336 s.

WINTEROVÁ, Alena a kol. *Občanský soudní řád s vysvětlivkami a judikaturou.* 3. aktualizované vydání podle stavu k 1. 1. 2007. Praha: Linde Praha, 1088 s.

Judikatura

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2000, sp. Zn. 26 Cdo 1196/2000

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 10. 2003, sp. Zn. 32 Odo 879/2002.

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2004, sp. Zn. 29 Odo 205/2003.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2005, sp. Zn. 21 Cdo 2520/2004,

Usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 1. 2006, sp. Zn. I. ÚS 463/04.

Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 4. 2006, sp. Zn. 30 Cdo 350/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 8. 2008, sp. Zn. 21 Cdo 3597/2007.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 1. 2011, sp. Zn. 21 Cdo 3820/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 13. 1. 2011, sp. Zn. 26 Cdo 592/2010
Usnesení Ústavního soudu ze dne 17. 2. 2011, sp. Zn. III. ÚS 231/11
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 3. 2011, sp. Zn. 26 Cdo 1522/2010.
Nález Ústavního soudu ze dne 20. 6. 2011, sp. Zn. I. ÚS 329/08
Rozsudek KS v Hradci Králové ze dne 14.12.2011, sp. Zn. 47 Co 249/2011
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. Zn. 31 Cdo 4616/2010.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18.3.2014, sp zn. 30 Cdo 2779/2013
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 12. 2015, sp. Zn. II. ÚS 385/15
Nález Ústavního soudu ze dne 8. 2. 2017, sp. Zn. IV. ÚS 216/16.
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 5. 2017, sp. Zn. 32 Cdo 2231/2015
Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2018, sp. zn. 32 Cdo 4182/2016

Články

KŘIVÁČKOVÁ, Jana, HAMULÁKOVÁ, Klára. Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe. *Právní rozhledy*, 2010, č.12, s. 441.

SVOBODA, Karel. Aktuální otázky poučovací povinnosti soudu a koncentrace. *Soudní rozhledy*, 2017, č.10, s. 310.

SVOBODA, Karel. Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 3, s. 22.

SVOBODA, Karel. Proč nefungují české koncentrace?. *Právní rozhledy*, 2013, č. 22, s. 776.

Internetové zdroje

CELERYN, Jakub. *Kdy končí první jednání z hlediska zásady koncentrace řízení?* [online]. epravo.cz, 15. října 2013 [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://www.epravo.cz/top/clanky/kdy-konci-prvni-jednani-z-hlediska-zasady-koncentrace-rizeni-92684.html>>.

JIRSA, Jaromír. *Zamyšlení nad zákonnou koncentrací – aneb, není-li koncentrace v mysli, je v zákonu k ničemu* [online]. pravni prostor.cz, 22. dubna 2014 [cit. 25. října 2016]. Dostupné na <<http://www.pravni prostor.cz/clanky/procesni-pravo/zamysleni-nad-zakonnou-koncentraci-aneb-neni-li-koncentrace-v-mysli-je-v-zakonu-k-nicemu>>.

SZALONNÁS, Ondřej. *Za návrat soudcovské koncentrace* [online]. epravo.cz, 20. května 2016 [cit. 15. června 2019]. Dostupné na < <https://www.epravo.cz/top/clanky/za-navrat-soudcovske-koncentrace-101462.html>>.

Sborníky

CHALUPA, Radim. Dilemata koncentrace řízení. In LAVICKÝ, Petr (ed.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 47-57.

LAVICKÝ, Petr. Způsoby a limity urychlování civilního řízení soudního. In LAVICKÝ, Petr (ed.). *Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí*. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 35-45.

PINZ, J. Právní principy, zásady a legis artio. In BOGUSZAK, J. a kol. *Právní principy*. Pelhřimov: 999, 1999, s. 109–115.

Zákon

zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Ostatní zdroje

Doporučení Rady Evropy R (84) 5 o principech navržených ke zlepšení fungování justice

Důvodová zpráva k návrhu zákona č. 30/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony

zákon č. 160/2015 Z.z., civilný sporový poriadok, ve znění pozdějších předpisů

zákon Spolkové republiky Německo nově vyhlášen v BGBl. I S. 3202, Zivilprozessordnung, ve znění pozdějších předpisů.

Věcný záměr civilního řádu soudního, 2017. Dostupný na: https://crs.justice.cz/wp-content/uploads/2017/11/vecny_zamer_final.pdf.

Stanovisko k navrhovanému věcnému záměru nové úpravy civilního procesního práva ze dne 29.6.2018. Dostupný na: <http://www.soudci.cz/zpravy-a- stanoviska/pohledy-a-nazory/2938- stanovisko-k-navrhovanemu-vecnemu-zameru-nove-upravy-civilniho-procesniho-prava.html>

Abstrakt

Cílem práce je zhodnotit aktuální úpravu koncentrace řízení a její vliv na právo spravedlivého procesu. Koncentrace řízení je limit, do kterého mohou účastníci uvádět rozhodné skutečnosti a označovat důkazy k jejich prokázání, a jejím cílem je především zrychlit a zefektivnit řízení. V první kapitole se věnuji především teoretickým východiskům, poučovací povinnosti soudu a výjimkám z koncentrace řízení. Ve druhé kapitole se věnuji především vztahu koncentrace řízení a práva na spravedlivý proces, tedy zda je obcházením koncentrace nepoučením porušováno právo na spravedlivý proces a zda je vůbec současná právní úprava v souladu s právem na spravedlivý proces. V poslední kapitole navrhuji právní úpravu de lege ferenda, v níž navrhuji znovuzavedení soudcovské koncentrace.

Abstract

This thesis is focused on the concentration of proceeding and its influence on the right to a fair trial. The concentration principle means, that the participants have to claim all facts and evidence till fixed moment and it is not possible to claim them later. The purpose is to speed-up the proceeding and to make the proceeding more efficient. I focus on theoretical base of the concentration principle, obligation to instruct and the exceptions of the concentration principle in the first chapter of the thesis. In the second chapter I focus on the relation between concentration principle and the right to a fair trial and if the circumvention of obligation to instruct is the violation of the right to a fair trial and if the concentration is in agreement with right to a fair trial at this rate. In the last chapter I suggest legislation de lege ferenda, which includes re-introduction of the judicial concentration.

Klíčová slova/Key words

Břemeno důkazní	Burden of proof
Břemeno tvrzení	Burden of allegation
Civilní proces	Civil proceeding
Jednání	Hearing
Koncentrace řízení	Concentration of proceeding
Obcházení zákona	Law circumvention
Poučovací povinnost	obligation to instruct
Právo na spravedlivý proces	Right to a fair trial
Přípravné jednání	Preliminary hearing
Zásada koncentrace řízení	Concentration principle
Zásada rovnosti účastníků	Principle of equality of the parties

